

ОТБАСЫМ

www.otbasym.kz

4 (23) 2016

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ФОРУМ ОТЦОВ

25 ПОЛЕЗНЫХ
ДЕЛ

50 ЖЫЛДЫҚ
АЛТЫН ТОЙ
Жанықұловтар отбасы

СОДЕРЖАНИЕ

К ЮБИЛЕЮ НЕЗАВИСИМОСТИ

4 25 ПОЛЕЗНЫХ ДЕЛ

ИНСТИТУТ ОТЦОВСТВА

8 Папы всего Казахстана,
объединяйтесь!

10 Роль мужчины в семье часто
недооценивается

12 Мужчина главная опора семьи

14 Әкенің қас-қабағы – баланың бас
сабағы!

ГЕНДЕРНАЯ ПОЛИТИКА

16 Семейно-демографические цели и
индикаторы Казахстанской стратегии
гендерного развития

СОБЫТИЕ

24 Быть бизнесвумен в Казахстане:
реальность или мечта?

ШАҢЫРАҚ

26 Семейные традиции и обычаи

ДЕНСАУЛЫҚ

32 Сәнге айналған «әлеуметтік бедеулік»

ШЕЖІРЕЛІ ОТБАСЫ

34 Қияға тартқан қилы жол

ӘУЛЕТ

38 Әке жолын қуған ұл

КӘСІБІМ - НӘСІБІМ

40 Жалауы желбіреген жас маман

ҰЛЫ ДАЛА ӨНЕРІ

42 Анамның көрген түсі өмірімді
айшықтады

46 Өмірін өнермен өрген жан

48 Қос жүректің лүпілі

ТӘРБИЕ

52 Төзімділікке құрылған қызмет

«ОТБАСЫМ» - СОВЕТЫ

54 Если у Вас есть малыш...

«ОТБАСЫМ» - КЕҢЕС

58 Пәтеріңізді жалға беру: дұрысы мен
бұрысы

60 Ажарлы болудың сырлары

NATIONAL STYLE

62 Золотая осень

Отбасылық құндылықтар туралы
қазақстандық қоғамдық-саяси журнал

«ОТБАСЫМ»

№4 (23) 2016

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ
ЖАНЫНДАҒЫ ӘЙЕЛДЕР ІСТЕРІ ЖӘНЕ
ОТБАСЫЛЫҚ-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ САЯСАТ
ЖӨНІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ КОМИССИЯ

БАСПА:

«Деловой Мир Астана» ЖШС

Редакциялық кеңестің Төрайымы:

Гүлшара Әбдіқалықова

Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы
әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат
жөніндегі ұлттық комиссияның Төрайымы,
Мемлекеттік хатшы

Төрайымның орынбасарлары:

Елена Тарасенко
Ләззат Сүлеймен

Бас редактор:

Шолпан Сыздықова

Нөмірді әзірлегендер:

А. Атен,
Г. Қожахметова

Дизайн және беттеу:

А. Қалибекұлы

Әдеби редакторлар:

Г. Колтубаева,
Л. Сламбекова

ОТБАСЫМ

РЕДАКЦИЯ МЕКЕНЖАЙЫ:
Астана қ., Сығанақ көшесі, 25,
«АҢСАР» бизнес-орталығы, 10 қабат
Телефон/факс: 8 717 2 550 658, 550 657
e-mail: otbasym.kz@gmail.com

www.otbasym.kz

Басып шығарылған жер
«Leader Offset Leader Компаниясы» ЖШС
Алматы қ., Райымбек батыр көшесі, 212 А

Журнал Мәдениет және спорт
министрлігінде тіркелген
Күәлік №9855-Ж от 30.01.2009
Шығарылым жиілігі: тоқсан сайын.
31.10.2016. баспаға қол қойылды
Басылым 1000 дана. Жазылу индексі – 74261

Жарнамалық материалдардағы ақпарат
шынайылығына жарнама берушілер жауапты
болып табылады. Авторлардың пікірі редакцияның
пікірімен сай келмеуі мүмкін. Журнал материалдарын
пайдаланғанда міндетті түрде сілтеме жасалынуы
қажет. "Деловой Мир Астана" ЖШС менеджментінің
интеграцияланған жүйесі сәйкестілігін қамтамасыз
ететін аккредиттелген мекемемен сертификацияланған
және ҚР ИСО 9001-2009 СТ сәйкес келеді.

25 ПОЛЕЗНЫХ ДЕЛ

25-летие Независимости страны наше общество встречает с впечатляющими достижениями и отличными показателями в социально-экономической сфере. Свою лепту вносит и Национальная комиссия по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте РК. В этом году Комиссия запустила республиканскую акцию «25 полезных дел».

Основными целями акции являлись привлечение женской общественности страны к реализации социально значимых проектов, в том числе направленных на поддержку нуждающихся. Вдохновение людей на полезные и добрые дела играет немаловажную роль в воспитании подрастающего поколения. В течение года было запланировано 25 конкретных мероприятий на республиканском и региональном уровне с целью широкого охвата населением. Журнал «ОТБАСЫМ» сделал предварительные итоги о ходе реализации данной акции.

17 июня 2016 года в **городе Тараз** состоялась республиканская конференция «Женщины говорят коррупции – нет!» с участием председателя и членов Национальной комиссии, представителей центральных государственных и местных исполнительных органов, международных организаций, бизнес-структур, гражданского общества, эксперты, СМИ. При содействии Регионального хаба в сфере

государственной службы в Астане участникам конференции был представлен опыт работы Бюро государственной службы Грузии и Международной антикоррупционной академии, презентованный Заместителем директора Бюро государственной службы Грузии Майей Двалишвили и Главой управления внешних связей в Международной антикоррупционной академии Симоной Марин. Ими даны мастер-классы по антикоррупционной тематике.

В целях сохранения и популяризации многовековых традиций национальной кухни и одежды, а также подготовки женщин-мастеров декоративно-прикладного искусства, предпринимателей к участию на международной выставке «Астана «EXPO - 2017» проведен Республиканский конкурс забытых блюд казахской национальной кухни и неофольклорной национальной одежды.

В мае проведен конкурс песенных фестивалей «Шабит - Мерей» среди одаренных детей-сирот, детей с ограниченными возможностями на получение грантов на бесплатное обучение в **Национальном университете искусств**. Воспитанники детских домов страны, дети с ограниченными возможностями в возрасте 7-16 лет участвовали в номинации «Эстрадное пение». В состав жюри вошли известные деятели искусства и культуры РК и звезды казахстанской эстрады под председательством члена

Национальной комиссии, ректора КазНУИ Айман Мухомбаевой.

По результатам конкурса 11 детей с ограниченными возможностями, 10 детей-сирот заняли призовые места, 6 преподавателей детских домов награждены грамотами и благодарственными письмами.

В Казахском государственном **женском педагогическом университете** прошла Республиканская научно-практическая конференция на тему: «Семья и семейные ценности на современном этапе развития Казахстана».

В рамках конференции презентована Школа молодой семьи «ОТБАСЫМ» на базе Алматинского государственного бизнес-колледжа, вручены сертификаты первым ее выпускникам.

28 октября 2016 года в **Астане** Национальная комиссия совместно с акиматом города Астаны и общественным объединением «Союз отцов» провела первый Республиканский форум отцов. Форум направлен на усиление роли отцов в воспитании детей, укрепление института семьи и повышение внимания общества к вопросам надлежащего семейного воспитания.

Во всех регионах были организованы встречи молодежи с женщинами, внесшими вклад в Независимость Республики Казахстан. Яркие своеобразные мероприятия и наибольшее количество встреч прошли в **городах Алматы и Актыубинской, Карагандинской областях**.

На региональном уровне также проведен ряд мероприятий. В **Актыубинской области** организованы встречи молодежи с женщинами-руководителями государственных структур, предприятий малого и среднего бизнеса, банков.

В **Карагандинской области** организовано 15 встреч с участием молодежи, в том числе 27 детей-инвалидов, об-

учающихся в Карагандинском технико-строительном колледже.

На региональном уровне в рамках акции во всех 16-ти регионах через Фонд развития предпринимательства «Даму» организованы бесплатные семинары для начинающих и действующих женщин-предпринимателей по поддержке малого и среднего бизнеса в рамках государственных программ.

Акция «25 полезных дел» позволила охватить бесплатным обучением 2576 женщин. Также женщины, начинающие и организовавшие свой собственный бизнес в отдаленных сельских районах, имели возможность обучаться бесплатно. В **Мангистауской области** прошел тренинг-семинар для действующих предпринимателей. Для оказания комплексной поддержки женщинам с ограниченными возможностями в целях их подготовки к ведению предпринимательской деятельности или трудоустройства в течение года реализуется проект «Развитие предпринимательских навыков женщин с инвалидностью». Оказана помощь 1023 женщинам-предпринимателям с ограниченными возможностями. Все эти меры позволили повысить квалификационный уровень женщин-предпринимателей с инвалидностью, участвовать наравне со всеми участниками в программах финансовой и нефинансовой поддержки малого и среднего бизнеса.

В **Кызылординской области** в рамках акции организованы семинары, где каждая женщина имеет возможность получить консультативную помощь по вопросам ведения бизнеса.

Под руководством члена Национальной комиссии, руководителя клиники репродукции человека «Экомед» Салтанат Байкошкаровой были проведены бесплатные мастер-классы, консультации для семейных пар по вопро-

сам планирования детей, лечения от бесплодия в **городе Талдыкорган**. Ведущими специалистами в области репродуктологии были охвачены за 4 дня более 300 пациентов. По итогам проведена образовательная конференция для пациентов и научно-практическая конференция на тему: «Современные подходы к диагностике и лечению мужского и женского бесплодия. ЭКО и другие методы ВРТ» для гинекологов, урологов-андрологов области.

Такие же бесплатные мастер-классы, консультации для семейных пар прошли в **городах Астана и Алматы** в «Дни открытых дверей», **Атырауской, Мангистауской, Павлодарской, Южно-Казахстанской областях**.

В рамках акции «25 полезных дел» в **Западно-Казахстанской области** и в городе Уральске открыты места культурного отдыха для взрослых и детей с необходимой инфраструктурой. Сквер имени Д. Кунаева, парк отдыха «Лепесток» сегодня стали красивыми местами города. В рамках данной акции в Акжайкском, Бурлинском, Жангалинском, Таскалинском, Сырымском районах области в

парках отдыха и культуры проведен текущий ремонт, установлены скамейки для игр в шахматы, шашки, а также посажены деревья.

В **Актюбинской области** проведена работа по строительству инклюзивных детских площадок в жилых кварталах города Актобе и 5 районов области. Важное отличие данной площадки - все игровое оборудование полностью адаптировано и учитывает потребности детей с ограниченными возможностями. Закуплено оборудование на общую сумму 23,4 млн. тенге, организованы 20 площадок с 43 сооружениями.

В **Мангистауской области** организованы благотворительные акции к празднику Наурыз мейрамы. Оказана помощь 82 ветеранам Великой Отечественной войны и пенсионерам в виде доставки им продуктов питания на общую сумму 3 млн. 245 тыс. тенге за счет привлечения спонсоров – производственных предприятий области.

В **Южно-Казахстанской области** с участием женских неправительственных организаций, а также женщин-

предпринимателей оказана благотворительная помощь областному психоневрологическому интернату по оснащению комнат отдыха на сумму 1 млн. тенге.

В **Караганде** была проведена работа по открытию Центра «Мамина школа» и «Аллеи первоклассника» с высадкой деревьев в новом детском саду на 320 мест в микрорайоне «Кеңдала». Завершена процедура передачи объекта в коммунальную собственность.

В **Кызылординской области** ко Дню защиты детей 1 июня была организована благотворительная акция по оснащению детского отделения неврологии больницы Жанакорганского района. В итоге собрано 2,5 миллиона тенге, на которые закуплено новое оборудование для реабилитации больных детей.

В **Атырауской области** проводится работа по открытию 25 женщинами-предпринимателями депозитов 25 детя-сиротам – воспитанникам детских домов.

В **Павлодарской области** прошел легкоатлетический забег среди женских трудовых коллективов в целях куль-

тивирования здорового образа жизни, в котором приняли участие более 2 тыс. женщин.

В **Восточно-Казахстанской области** в целях поддержки женщин-трудящихся созданы советы женщин в трудовых коллективах 23 предприятий области. Среди них такие крупные предприятия и учреждения региона, как ТОО «Қазмырыш», АО «Өскемен титан-магний комбинаты», АО «Үлбі металлургиялық зауыты», АЭС «Өскемен жылуэлектрорталығы», АЭС «Семей жылуэлектрорталығы», АЭС «Риддер жылуэлектрорталығы», АО «Өскемен жылу жүйесі», АО «Шығыс Қазақстан өңірлік энергетикалық компаниясы» и другие. Организована работа женсоветов по улучшению условий труда и отдыха женщин.

В заключение хочется отметить, что данные мероприятия в рамках «25 полезных дел» имели созидательный характер. Как сказал У. Эмерсон: «Сколько в человеке доброты, столько в нем и жизни», каждый человек, меняя свое отношение к происходящему, делает наше общество отзывчивым.

ПАПЫ ВСЕГО КАЗАХСТАНА, ОБЪЕДИНЯЙТЕСЬ!

28 октября 2016 года в городе Астана Национальная комиссия по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте Республики Казахстан совместно с акиматом города Астаны и общественным объединением «Союз отцов» в рамках реализации республиканской акции «25 Полезных дел», посвященной 25-летию Независимости Республики Казахстан, провели Республиканский форум отцов.

Форум направлен на усиление роли отцов в воспитании детей, укрепление института семьи и повышение внимания общества к вопросам надлежащего семейного воспитания.

В работе Форума приняли участие депутаты Парламента, члены Национальной комиссии, руководители центральных государственных и местных исполнительных органов, общественные деятели, руководители международных и неправительственных организаций и родительская общественность.

Открывая Форум, заместитель председателя Национальной комиссии, член Центральной избирательной комиссии Республики Казахстан Ляззат Сулеймен отметила, что за 25 лет Независимости республики казахстанский институт семьи зарекомендовал себя прочной основой общества и государства. Каждая семья вносит неоценимый вклад в укрепление нашей страны и является главной созидательной силой в формировании Нации Единого Будущего – Мәңгілік Ел.

Ляззат Сулеймен подчеркнула незаменимую роль отцов в воспитании подрастающего поколения, в формировании у детей чувства патриотизма и любви к своей Родине, привитии навыков к труду.

В этой связи значимой задачей является активизация деятельности общественных

организаций отцов для повышения ответственности мужчин в воспитании, культивирования образцовых примеров отцовства и, как результат, семейного счастья.

В ходе Форума с докладом также выступили депутат Мажилиса Парламента Республики Казахстан, Уполномоченный по правам ребенка в Республике Казахстан Загипа Балиева, депутат Мажилиса Парламента Республики Казахстан Смагул Бахытбек, вице-министр здравоохранения и социального развития Республики Казахстан Алексей Цой, председатель ОО «Союз Отцов» города Астаны Куаныш Джуматаев и многие другие участники Форума.

В завершении мероприятия лучшим образцовым отцам-делегатам с каждого региона были вручены дипломы от Национальной комиссии по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте Республики Казахстан и проведен праздничный концерт.

Во второй половине дня в рамках Форума был проведен круглый стол на тему «Актуальные проблемы в продвижении института отцовства», на котором были рассмотрены приоритетные вопросы.

По итогам круглого стола было принято решение о проведении следующего Республиканского форума отцов в городе Караганды. Участники и организаторы выразили надежду, что ежегодный форум станет верным источником в укреплении семейных ценностей в нашей стране, ведь всем известна истина, что крепкая семья – гарантия устойчивого государства.

Альбина АТЕН

ЛЯЗЗАТ СУЛЕЙМЕН,
ЗАМЕСТИТЕЛЬ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ДЕЛАМ ЖЕНЩИН
И СЕМЕЙНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКЕ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ РК,
ЧЛЕН ЦЕНТРАЛЬНОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ РК:

МУЖЧИНА ГЛАВНАЯ ОПОРА СЕМЬИ

Призыв вернуться к вечным ценностям – к уважению семьи и родительства – веление XXI века. Сегодня весь цивилизованный мир с подчеркнутым уважением относится к институту Отцовства как главной, стержневой опоре семьи. Наша страна не является исключением.

Отрадно, что в последние годы по всей стране получили развитие общественные объединения отцов, активно участвующих в нравственном и патриотическом воспитании школьников.

Вместе с тем институт семьи и повышение его престижа в современном обществе вызывает много вопросов. Материнская функция признается обществом священной и довольно хорошо регламентирована. Мужчина воспринимается как заместитель матери. Такого не должно быть.

Женщина не может быть мужчиной и наоборот. Так устроено природой. Отцовская модель любви развивает волевые качества: мужество, смелость, дисциплину, нацеленность на результат. Сын для отца - продолжатель рода,

защитник его ценностей. Материнская модель любви – мягкость, теплота, защита и безусловное принятие своего чада. Понятно, что только любовь обеих сторон могут сформировать полноценного человека.

Распространенным остается гендерно-асимметричное родительство, которое выражается в слабом участии отцов в воспитании детей, с переходом их на роль добытчиков.

Не снижается количество монородительских семей. Принято, что дети после развода остаются с матерью, но подчас это лишает возможности отца принимать участие в воспитании детей.

Достаточно острой является вопрос обеспечения безопасности детей в семье. По данным МОН РК (исследование проведено в 2011 г.), 67% детей не чувствуют себя в безопасности дома. Мы все являемся свидетелями ряда резонансных дел по фактам насилия над детьми.

Опасно, что безнравственные поступки некоторых

членов общества, свидетелями которого становятся дети, подражая взрослым, могут принять это за социальную норму. А традиция казахстанского народа в сфере отцовства – это высокий семейный и социальный статус отцов, их заслуженный авторитет не только дома, но и в окружающих социумах.

Влияние отца на развитие ребенка бесценно. Игры с отцом (в отличие от игр с матерью, которая ухаживает за ребенком и дает ему чувство безопасности и тепла) помогают развитию моторики ребенка, освоению окружающего пространства, собственного тела, что является важным условием интеллектуального развития ребенка.

Была выявлена прямая корреляция между вовлеченностью отца в воспитание и достижениями их сыновей. Когда отец дает пример практического и действенного решения различных проблемных ситуаций, причем вовлеченность в жизнь ребенка предполагает еще и эмоциональное участие, и именно потому, что отец в этом случае дает пример мужского подхода к решению проблем, его влияние не так заметно на девочках.

Отец играет важнейшую роль в усвоении детьми моральных норм. Родители через слова и поведение, так или иначе, выражают свое отношение к определенным событиям или поступкам людей, предоставляя, таким образом, модели поведения и их моральную оценку. Кроме того, родители, особенно отец, дисциплинируют детей, ставя определенные рамки поведения, одобряя одни поступки и наказывая за другие. Это важно, ведь именно родители удовлетворяют потребности ребенка, так как он взаимодействует с окружающей средой сначала только через родителей, которые в этом случае являются проводниками общественных ценностей. Также отец играет важную роль в формировании у ребенка ответственности. Происходит это потому, что отцы придают большее значение самостоятельности, предоставляя детям отвечать за свои

действия, и с большим уважением, чем матери, относятся к проявлению детьми независимости.

Взаимоотношения девочки с отцом оказывают влияние на ее разностороннее развитие жизненных приоритетов. Дети, отцы которых принимают активное участие в их воспитании, вырастают более отзывчивыми в социальном плане. Исследования привязанности родителей и младенцев показали, что отцы, проводившие с детьми много времени и позитивно настроенные по отношению к ним, имели младенцев, более прочно привязанных к родителям. Изучение годовалых детей показало, что дети «вовлеченных» отцов, оставаясь с незнакомцем, плакали и страдали меньше, чем дети «менее вовлеченных» отцов.

Исследования детей, растущих без отца, показали, что такие дети менее успешны в решении конфликтных ситуаций, в решении жизненных задач. Проблема безотцовщины все возрастает, и среди молодого поколения эта проблема стоит острее, чем раньше. Безотцовщина больше всего связана с рождением детей вне брака и с разводами.

Бывает и так, что отцы живут с семьей, но эмоционально и физически отсутствуют. В полной семье 25% детей напрямую взаимодействуют со своими отцами хотя бы час в день. Остальные проводят со своими отцами менее 30 минут в день. Почти 20% старшеклассников не разговаривают со своими родителями больше 10 минут подряд уже в течение месяца. Это не может не сказаться на их развитии.

Таким образом, участие отца в воспитании ребенка необходимо для формирования полноценной гармоничной личности, и, возможно, целый ряд социальных проблем современного общества связан именно с отстранением мужчин от воспитания молодого поколения.

Изучение феномена отцовства, оказывающего влияние и на благосостояние семьи, и на особенности общественных отношений в целом, необходимо для более полного понимания процесса развития личности в семье.

АЛЕКСЕЙ ЦОЙ,
ВИЦЕ-МИНИСТР ЗДРАВООХРАНЕНИЯ И СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РК:

МУЖСКОЕ ЗДОРОВЬЕ – ЗАЛОГ ПРОДОЛЖЕНИЯ РОДА

В 2015 году завершилась реализация Государственной программы развития здравоохранения Республики Казахстан «Саламатты Қазақстан» на 2011-2015 годы. Основной ее целью было улучшение здоровья граждан Казахстана для обеспечения устойчивого социально-демографического развития страны.

Для достижения цели были определены 6 направлений – это повышение эффективности межсекторального и межведомственного взаимодействия по вопросам охра-

ны здоровья, совершенствование санэпидблагополучия, усиление профилактики, развитие Единой национальной системы здравоохранения, совершенствование медицинского и фармацевтического образования, повышение качества и доступности лекарственных средств.

Несмотря на позитивную динамику показателей здоровья населения, ожидаемая продолжительность жизни казахстанцев почти на 10 лет меньше, чем в странах-членах ОЭСР. Сохраняется значительная разница между ожи-

даемой продолжительностью жизни мужчин и женщин (2015 год – 9,15 лет), смертность у мужчин в трудоспособном возрасте на 24% выше, чем у женщин.

В структуре общей смертности ведущей причиной являются болезни системы кровообращения (22,3%).

Второй причиной является смертность от злокачественных новообразований (12,1%), от которых ежегодно умирают около 17 тысяч человек.

На третьем месте – смертность от несчастных случаев, травм и отравлений (11,3%), от которых ежегодно умирает около 16 тысяч человек. Ежегодно свыше 3000 человек погибают от преднамеренного самоповреждения, опережая смертность от дорожно-транспортных происшествий.

Основными факторами, влияющими на здоровье человека, являются: образ жизни – 50%, окружающая среда – 10%, генетика – 15% и система медицинской помощи – 25%. При этом имеется прямая связь между репродуктивным здоровьем мужчин и такими факторами, как курение, злоупотребление алкоголем, инфекции, передающиеся половым путем, метаболический синдром и ожирение, сахарный диабет и артериальная гипертензия, экология, продукты нефти и тяжелые металлы, которые снижают функциональные возможности репродуктивной системы мужчин.

Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2020 годы обеспечивает преемственность задач, реализованных Государственной программой развития здравоохранения «Саламатты Қазақстан» на 2011-2015гг., и ставит перед собой задачи по повышению качества медицинской помощи и подготовки кадров, внедрению самых современных технологий диагностики и лечения для достижения главной цели – увеличения ожидаемой продолжительности казахстанцев.

Таким образом, основным фактором, влияющим на здоровье человека, является образ жизни (50%).

Исследования показали, что в Казахстане почти каждый второй мужчина имеет такие нарушения репродуктивной системы, как бесплодие, уроандрологическая патология и т.п.

Распространенность мужского бесплодия составляет 18 случаев на 100 000 населения, при этом показатель распространенности выше республиканского отмечается в Мангистауской (41), Актюбинской (37), Кызылординской (32) областях и городе Астане (33).

По данным исследований, проведенных профильным Центром, количество бесплодных браков в стране достигает 16% от общего количества браков, на долю мужского бесплодия приходится до 48% случаев, в связи с чем проблема бесплодия в Казахстане начинает приобретать

государственное значение.

Данная проблема требует мультидисциплинарного решения.

Так, в 2005 году Профильным республиканским центром была внедрена Программа «Мужское репродуктивное здоровье», которая включала проведение скрининговых исследований, социологический опрос мужчин, развитие системы «Школа мужского здоровья».

В рамках данной Программы в целях совершенствования работы репродуктивного здоровья мужчин было разработано Положение о деятельности медицинских организаций, оказывающих урологическую и андрологическую помощь, в рамках которого начали функционировать «Центры мужского здоровья и семейного долголетия» (ЦМЗиСД) во всех регионах республики.

Исследования показали, что у 43% мужчин с артериальной гипертензией и сахарным диабетом имеет место и уроандрологическая патология.

Здоровье начинается с детского возраста, в этой связи министерством предпринимаются меры по совершенствованию школьной медицины, в рамках которой будут проведены мероприятия своевременной диагностики, реабилитации детей, оздоровление в стенах школы.

В 2009-2012 годы по проекту «Дни мужского здоровья» было обследовано 4021 мужчин и мальчиков в 16 городах республики. Уроандрологическая патология была выявлена у 83,3% (3348) мужчин и мальчиков.

Для привлечения пациента в лечение заболевания нами будут внедрены Программа управления заболеванием, при котором в лечении хронических заболеваний задействованы сами пациенты (самоменеджмент), что позволит снизить госпитализацию больных, очередность в ПМСП, увеличить обоснованность назначений лекарственных средств и сокращение их потребления.

Кроме того, с учетом заболеваний, существенно влияющих на демографию населения страны, а именно: острый инфаркт миокарда, острое нарушение мозгового кровообращения (инсульт), злокачественные новообразования, травмы, а также с учетом беременности и родовспоможения, в настоящее время внедряется интегрированная модель оказания медицинской помощи по 5 направлениям.

Для достижения целевого показателя Госпрограммы (коэффициент общей смертности – 6,28 и ОПЖ – 73 года) к 2020 году необходимо снизить смертность по 5 причинам на 37,6%.

Планируются системные меры по оказанию медицинской помощи мужскому населению, которая направлена на организацию мероприятий по формированию здорового образа жизни и своевременного прохождения медицинских осмотров.

ӘКЕНІҢ ҚАС-ҚАБАҒЫ – БАЛАНЫҢ БАС САБАҒЫ!

**Бақытбек Смағұл,
ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты,
Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат
жөніндегі ұлттық комиссияның мүшесі,
«Қазақстан ардагерлері» қауымдастығының төрағасы**

Балалардың қалыптасуы, өсуі және дамуының әртүрлі кезеңдерінде әке әр алуан маңызды мақсаттар мен міндеттер атқарады. Мәселен, сәби өмірінің алғашқы үш жылында оның психикасы қалыптасады, сондықтан бұл кезде бөбек анасына тәуелді болғанымен, оның физикалық және эмоционалдық жай-күйіне әкесінің қарым-қатынасы қатты әсер ететінін ғылым дәлелдеген. Нәтижесінде бала барлық жағынан сау-саламатты болып өседі.

Отбасындағы ахуал да бала тәрбиесінде үлкен рөл атқарады. Ата-аналардың арасындағы араздық, ұрыс-керіс, зорлық-зомбылық бала тұлғасының қалыптасуына орны толмас нұқсан келтіруі мүмкін.

Отбасында әке еркектік қасиеттердің ұстыны болып табылады. Бұл ұл балалар үшін де, қыз балалар үшін де аса маңызды. Егер отбасында әке болмаса, балалар бұл қасиеттердің қадірін түсінбей өсуі мүмкін. Әсіресе, ұл балалардың нағыз ер азамат болып қалыптасуында әке тәрбиесінің орны ерекше.

Жаратушы Иеміз әйел заты мен ер азаматты жұп қылып жаратқан. Біреуін – патша, біреуін – құл болсын деген. Екеуінің де бастары бүтін, құқықтары тең. Дегенмен, әрқайсысының рөлі әр басқа және олар біріге келе, отбасындағы үйлесімді құрады.

Рас, қазіргі заманғы әйелдер көптеген ерлікке дайын. Үлкен ұжымға білікті басшы болып отырған, сонымен бірге үйдегі бала тәрбиесіне де уақыт табатын ханымдар жеткілікті. Бірақ баланың әке махаббатына ынтызарлығы – табиғи қажеттілік болып табылады және оны жою адамзаттың қолынан келмейді. Ұлға нағыз ер азаматтың мінез-құлқы, жүріс-тұрысы қандай болуы керектігін әке үйретуге тиіс.

«Мәңгілік елді» мәңгірттер құра алмайды. Ақпарат құралдары әйелін сабап, балаларына зорлық-зомбылық көрсеткен, өз отбасын өзі ойрандаған азғындардың әрекетіне мән беріп жатады. Алайда күйеуін өз үйіне кіргізбей қойып, сыртқа қуған, еркегін сабаған әйелдер де бар. Мұндай кері құбылыстарға жол бермеу үшін

біз мерейлі отбасыларды насихаттап, отбасылық құндылықтарды дәріптеуге мән беруіміз қажет. Бұл ретте әкенің рөлі ерекше зор. Әкенің қас-қабағы – баланың бас сабағы! Егер әйел өз ер азаматын сыйлайтын болса, балаларының да шаңырақ ұстыны – ер адамға деген көзқарасы дұрыс болады.

«Мәңгілік ел» негізін төрт құбыласы тең отбасылар құрайтыны айдан анық. Өйткені мемлекет пен экономика үшін маңызды демографиялық өсімді де толық отбасылар береді. Оның үстіне тәуелсіздік тұғырлы, мемлекеттілік мығымас болуы үшін ұлы мақсат-мұраттарға берілген,

ата-баба аманатына адал ұрпақ тәрбиелеуге әке де, шеше де қатар атсалысқаны жөн. Бұл ретте мейірімділік, сұлулыққа құштарлық, сүйіспеншілік секілді тұнық, таза сезімдер перзент бойына ана сүтімен дарыса, қайсарлық, қажырлылық, табандылық және басқа да рух пен күш-қуаттан тамыр тартатын қасиет-қабілеттерді бала бойында әке баулып, шыңдаса, абзал.

Елдің тағдыры, оның дамуы немесе құлдырауы сол елдің әр азаматының әрекетіне байланысты болатыны ақиқат. «Мәңгілік Ел» құру үшін Қазақстанның әр азаматы «мемлекет маған не береді?» демей, «мен елімнің өркендеуі үшін, Отанымның көркеюі үшін не істей аламын?» деген оймен өмір сүруі керек. Бұл – патриотизмнің ұстыны болып табылады.

Осы орайда мен Бауыржан Момышұлының өзінің бел баласына берген отансүйгіштік тәрбиесін үлгіге келтіргім келеді.

*Әрбір ісі үлгісіндей рухтың,
Батыр Баукең ақтық сапар алдында,
Бақытжанды шақыртыпты алдына:
«Балам, мені білесің,
Тексіздікпен өтті бүкіл күресім.
Ең ақырғы аманаты еді деп,
Есіңе алып жүрерсің.
Қол жаюмен ешқашанда келмейді
Тағдырыңнан алатұғын үлесің.
Пайдаланба әке даңқын ешқашан,
Қош бол, балам, бәріңменен қоштасам.*

*Менің арым – ары еді ғой Алаштың
Арым үшін ажалменен таластым.
Өзімдей бол, бола алмасаң, құлыным,
Деп мақтанба Бауыржанның ұлымын.
Үмітімді алға қарай тарт күнім,
Тым болмаса, тартсын маған мәрттігің.
Кірлемесін десең менің ар-үнім,
Еш адамнан ешбір нәрсе дәметпе,
Бауыржанның ұлы едім деп, жарығым.*

*Жоқ болса да, жоқ деп айтпа, жылама,
Төбеңде тұр бір Алла.
Қажет десең Алладан да сұрама,
Кімнің қабыл, кімнің теріс тілегі,
Кімнің қара, кімнің таза жүрегі,
Кімге беред, кімге бермейд,
Алла өзі біледі» -
Деп Бауыржан сәл жымиып, күледі.*

*Ресейге қосылғанын «мәңгіге»,
Бодан елі тойлап жатқан күн еді.*

*Қосылғандар берсін мейлі, қосыла,
Мен кеттім деп о дүниеге жөнөді.
Баукең құсап артық туған асыл ұл,
Бір ғасырда өмірге бір келеді.
Баукең құсап тектілікті ту етіп,
Баукең құсап өледі.*

Бақытжан да, әкесі секілді, 71 жасында фәниден бақиға озды. Ол Баукеңнің атына бір дақ түсірмей, өмірден таза өтті. Жаратқан Ие ұлы Батырға лайықты ұл сыйлапты.

Бақытжанның 3 бөлмелі үйінің төрі қонақтан үзілмейтін. Қашан барсаң, үздік-создық келіп-кетіп жатқан нөпір халық. Арнайы қонақ, құдайы қонақ, қыдырма қонақ, қылғыма қонақ – бар түрін табасыз. Баукеңнің туған күнінде, қайтыс болған күнінде, 9 мамыр Жеңіс күнінде, басқа атаулы күндерде тағзым етіп, қошемет білдіріп, киелі шаңыраққа бас сұғуды жөн көрген жандарда есеп болмайды. Тіпті өздері үшін маңызды шаралар алдында «батыр бабаның қасиетті шаңырағынан бата алып кетейік», не «баламның тұсауын кесіп берші» деген сұраулармен жүгінетіндер қаншама?!

Осының бәрін көрген мен Бақытжан ағаға бұрылдым: «Аға, әкімшіліктің өзі «қандай да бір жағдай болса, көмекті қажетсіңсеңіз, хабарласыңыз, біз қолұшын созуға даярмыз» деп еді. Осы үйге кісі көп келеді, бір айтып қойсаңыз, осыдан кеңірек үй берер ме еді?!» деймін.

«Жоқ, Бақытбек!» - деп бас шайқады Бақытжан аға. Әкем бірде маған: «Я приговорен к славе, ты обречен быть сыном!» деген болатын. Мен басында бұл сөздің не үшін айтылғанын түсінбегенмін. Сөйтсем, маған өмірбақи «Бауыржанның баласы» атағын алып жүру бақыты бұйырыпты. Егер әкімдікке кең сарайдай пәтер сұрап барсам, «Бақытжан келді» демейді, «Бауыржанның баласы үй сұрап жүр» дейді. Қайда барсам да, мені Бақытжан демейді, «Бауыржанның баласы» дейді. Қаламызда әлдеқайда мұқтаж жандар көп қой, соларға берсін. Маған қажеті жоқ. Осыған да қанағат!» деді ол.

Бақытжан аға әкесінің айтқан ақылдарын өмірінің соңғы сәтіне дейін есінен шығармады. «Тіпті Құдайдан да сұрама! Кімге беріп, кімге бермейтінін өзі біледі! Ешкімнің алдына «Бауыржанның ұлымын» деп барма. Артымда қалар атағымды пайдаланбашы!» Қандай сөздер! Тек Баукеңдей ұлы тұлғаның аузынан ғана шығатын ұлағат. Өзі мәртебелі қалпын сақтаған күйі кеткен. Оның бел баласының мәрттігі де соған тартты. Адал сөйлеп, адал өтті.

Мен әке ретінде, халық қалаулысы ретінде әрбір қазақстандыққа ең алдымен, отбасының амандығы мен бақытын, береке-ырысы мен бірлік-ынтымағын тілеймін. Әр отбасынан тәуелсіз еліміздің тірегі болар отансүйгіш, ұлтжанды ұрпақ шықсын.

СЕМЕЙНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ЦЕЛИ И ИНДИКАТОРЫ КАЗАХСТАНСКОЙ СТРАТЕГИИ ГЕНДЕРНОГО РАЗВИТИЯ

*Зарема Шаукенова,
проректор по интеграции науки
и образования КазНУ
имени аль-Фараби,
доктор социологических наук,
член Национальной комиссии
по делам женщин и семейно-
демографической политике
при Президенте Республики
Казахстан, профессор*

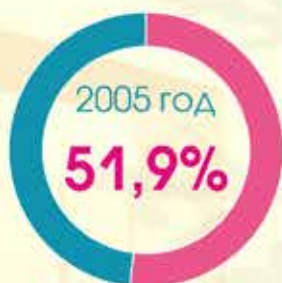
На конференции с участием Государственного секретаря РК, Председателя Национальной комиссии по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте РК Г.Н. Абдыкаликовой были подведены предварительные итоги реализации десятилетней Стратегии гендерного равенства. Благодаря Стратегии, принятой в 2007 году, была проведена большая работа, которая способствовала развитию женского человеческого капитала в нашей стране.

Стратегия продвинула реформу женского участия, заложенную еще в Послании Президента народу Казахстана 1998 года. Стратегия содержала 8 направлений и порядка 60 индикаторов. Она стала одним из первых документов, раскрывающих систему стратегического государственного планирования. Собственно система стратегических планов с целевыми индикаторами в нашей стране получает развитие после 2010 года, когда был принят Стратплан-2020, начали действовать госпрограммы развития обра-

Результаты реализации Стратегии гендерного развития в Казахстане

Численность женщин – **9 128 400**

Продолжительность
жизни женщин

72 лет
2005 год

75 лет
2014 год

76 лет
2015 год

Уровень экономической
активности женщин

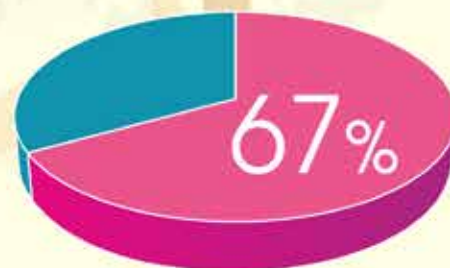
Доля женщин среди
депутатов Мажилиса

27,1%

Доля женщин среди
депутатов Маслихатов

22,2%

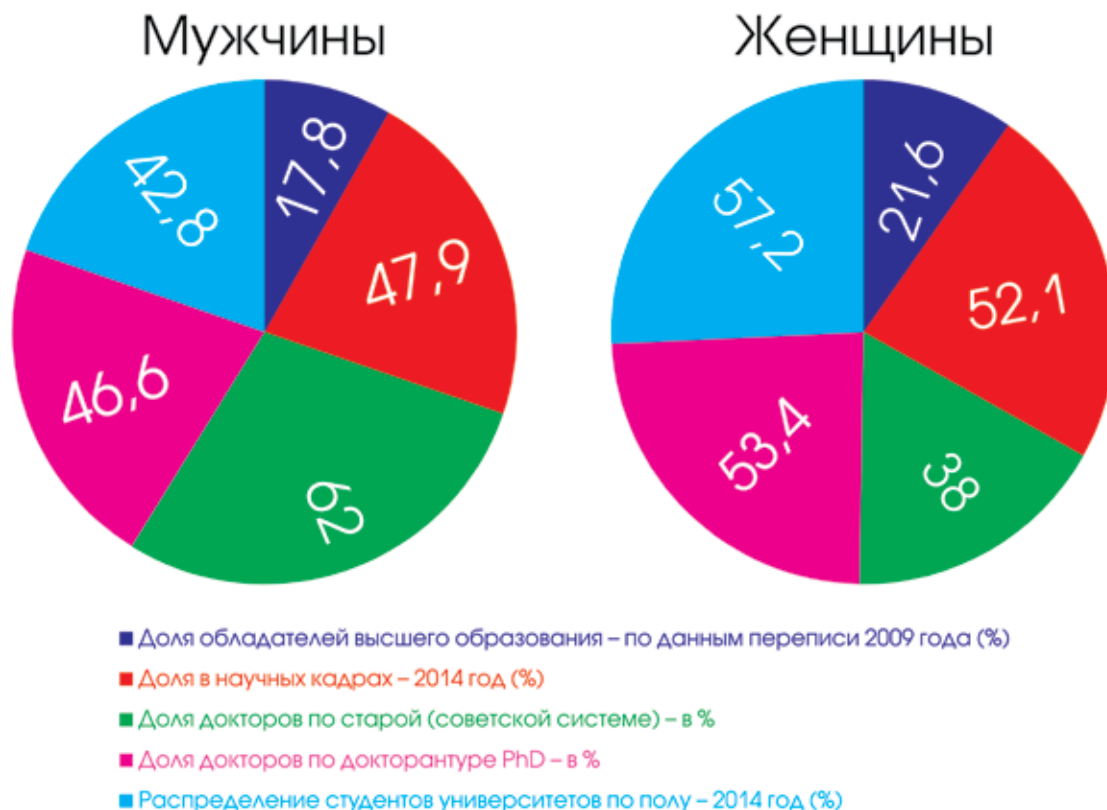
Соотношение
заработной платы
женщин и мужчин

2015 год

Показатели грамотности мужчин и женщин

зования, здравоохранения, ГПФИИР, развития языков.

Между тем, в рамках Стратегии гендерного равенства вопросы семьи носили периферийный характер. Они заняли лишь десятую часть документа.

Перед нами стояла задача в целом укрепить гендерную чувствительность государственной политики, включая статистику, политическое и общественное участие, наконец, экономическую активность женщин. За прошедший 10-летний период численность женщин в стране увеличилась почти на 2 млн. чел. Это происходило как за счет роста рождаемости, так и увеличения ожидаемой продолжительности жизни – у женщин с 72,15 лет в 2005 году до 76,9 лет в 2015 году. Среднее значение по стране выросло за тот же период с 65,91 до 72 лет, у мужчин – с 60,3 до 67,5 лет.

Мы выполнили с прогрессом взятые перед международным сообществом в рамках Целей развития тысячелетия ООН обязательства и сократили материнскую смертность на 85%, а детскую смертность до 5 лет на 74%, что больше целевого показателя на 10 и 6% соответственно. Заметен политический прогресс. Доля женщин среди де-

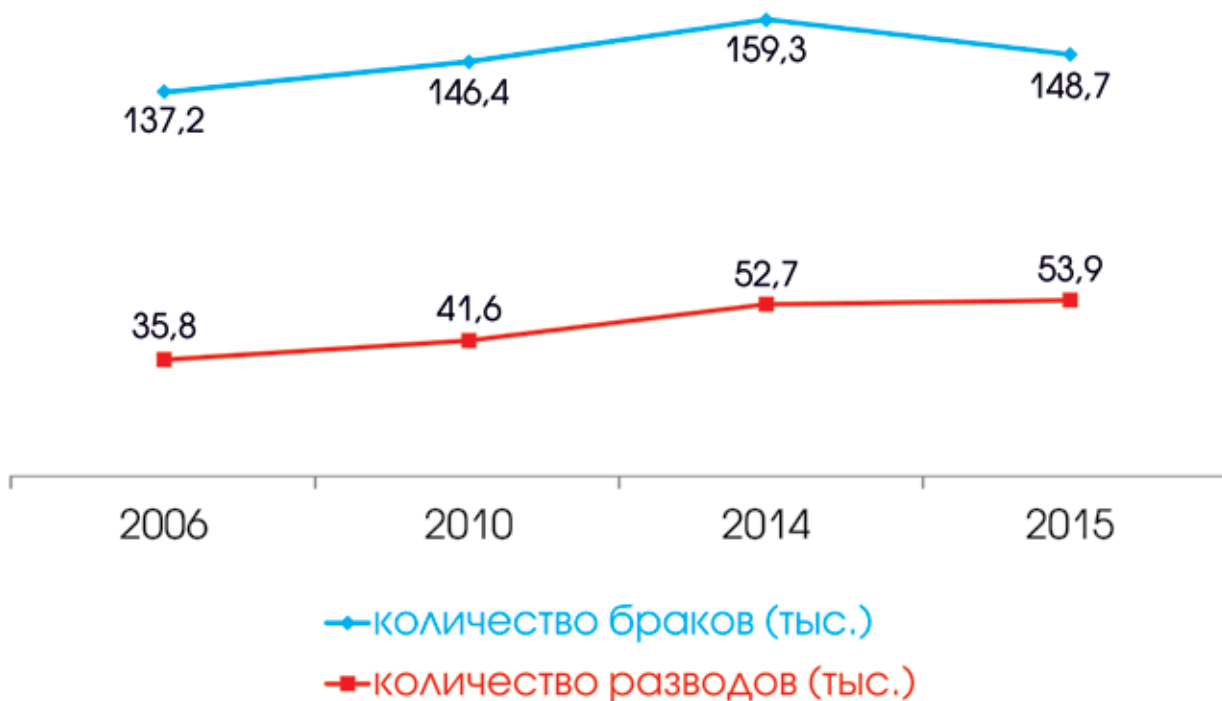
путатов Мажилиса Парламента увеличилась почти втрое, среди депутатов маслихатов на четверть. Есть результаты и в экономическом отношении. Выросла экономическая активность женщин.

Достижение данных результатов позволяет двигаться дальше. Важной задачей становится гармонизация отношений и оздоровление традиционных семейных ценностей. Стратегия гендерного равенства в 2007 году принималась еще в рамках Стратегии «Казахстан-2030». С ее досрочным выполнением и выдвиганием новой Стратегии до 2050 года во главу поставлена парадигма семейных ценностей. А согласно Плану нации «100 шагов» ценности семьи выдвигаются в центр идеологического конструирования.

Важным приоритетом Стратегии «Казахстан-2050» является защита материнства и детства.

1. Воспитание дочерей и раскрытие возможностей для них для полноценной жизни вне рамок религиозного фундаментализма.
2. Противодействие насилию в семье, пресечение фактов рабства, половой эксплуатации женщин.

Показатели брачности и разводимости

3. Возможности карьерного строительства и участия в бизнесе для женщин, матерей.
 4. Помощь неполным семьям, в особенности матерям-одиночкам. Гибкие формы занятости, условия для работы на дому.
 5. Возможность для детей-сирот приобрести семью, создание для этого необходимых условий.
 6. Формирование такой среды, чтобы уменьшались разводы. Обеспечение ответственности родителей за воспитание детей, система алиментов.
 7. Мотивация активного образа жизни среди женщин, включая занятость на рынке труда.
 8. Гендерное равноправие и обеспечение равенства полов. В этом должны быть заинтересованы и мужчины.
 9. Пересмотр законодательства в сфере защиты материнства и детства, а также в области семьи и брака.
- В Стратегии «Казахстан-2050» сформированы критерии более широкой семейно-демографической политики, чем это может предложить только приоритетность женской политики. Женщины должны быть в приоритете, но

не единственным аспектом политики.

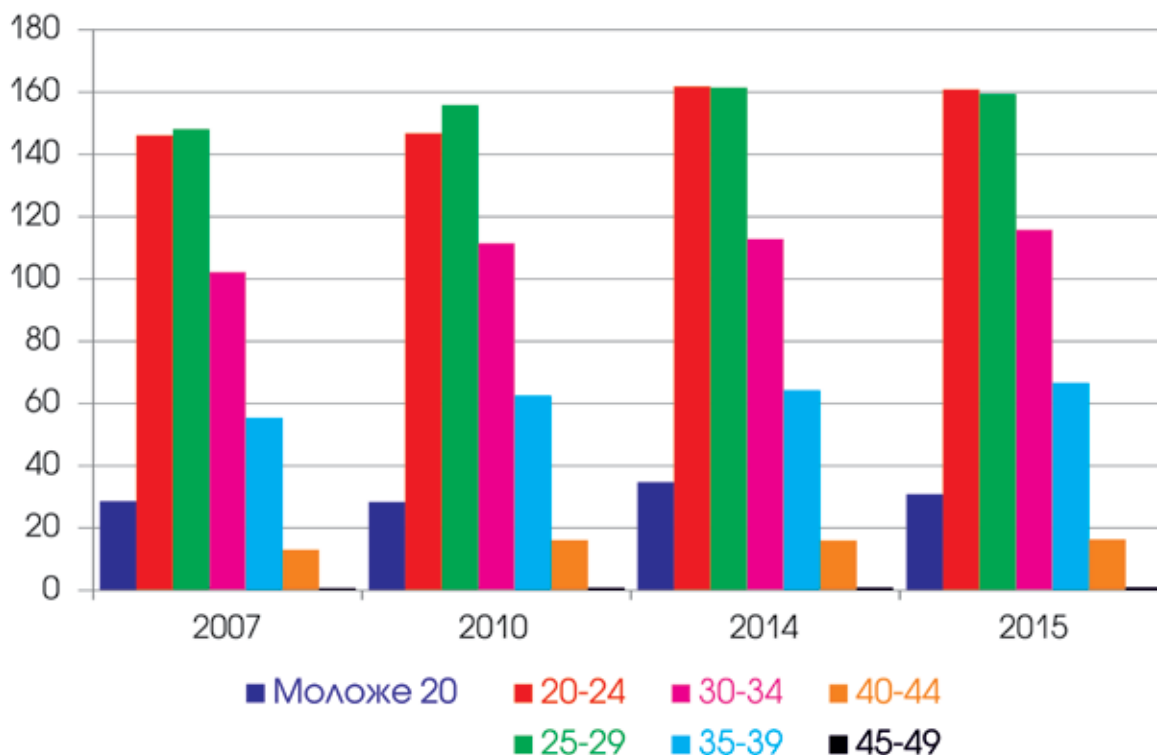
Дело в том, что в условиях приоретизации исключительно женских прав и гендерного равенства мы получаем и обратный эффект. Главным путем достижения равенства становится образование и в этой части женщины, девушки даже лучше преуспевают, чем мужчины, мальчики.

Сегодня казахстанские женщины образованнее мужчин. Это очень хорошо и мы этим гордимся. Среди студентов университетов женщины превосходят мужчин на 13%. В числе магистрантов 64% девушки.

Однако мы видим в этом и проблему. Женщинам для лидерства нужно перепрыгнуть более высокую планку, чем мужчинам. Соответственно, они вынуждены нести большие временные затраты, в том числе неоплачиваемые. На женщин в Казахстане приходится на 3,5 часа больше неоплачиваемого труда, чем у мужчин. В среднем в мире этот показатель 2,5 ч в день. Как результат по уровню среднемесячной заработной платы женщины отстают от мужчин примерно на треть.

Стремясь иметь лучшее образование, женщины сталкиваются с «синдромом безбрачия», с которым столкнулся

Коэффициенты рождаемости по возрастным группам (число родившихся на 1000 женщин)

Сингапур. Вместо того, чтобы повышать «котировки» потенциальных невест, наоборот, их снижают. По данным национальной переписи 2009 года, численность женщин с высшим образованием, никогда не состоявших в браке, составила 341,1 тыс. чел., или 19% от тех, кто не состоял в браке. На город приходится 76% незамужних женщин с высшим образованием. Здесь численность женщин, не состоявших в браке, составила 261,2 тыс. чел., или 23,6% от не состоявших в браке.

Сегодня происходит размывание ценностей семьи. Разводимость растет опережающими темпами относительно брачности. Если количество браков в период с 2006 по 2015 годы увеличилось на 11,5 тыс., то разводимость на 18,1 тыс. При этом до 40% разводов фиксируется в период с 1-го по 4-й годы совместной жизни.

Остаются острыми проблемы одиноких матерей, которые зачастую возникают из-за опыта раннего материнства, ранних браков и раннего вступления в половые отношения. В период с 2007 по 2014 годы количество рожденных вне брака детей составила от 60 до 70 тыс. ежегодно.

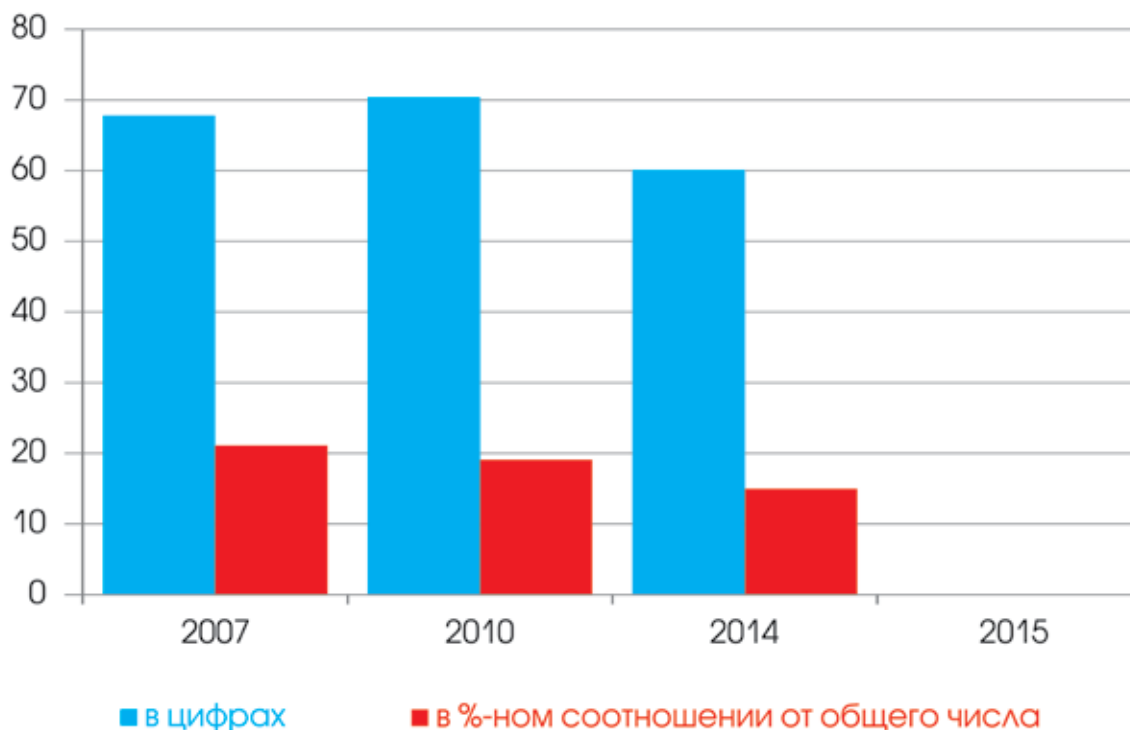
Доля родившихся у матерей в возрасте до 20 лет уве-

личилась с 28,57 на 1000 женщин в 2007 году до 30,83 на 1000 женщин в 2015 году. В 2014 году показатель был еще более существенным.

Здоровье женского населения также требует очень пристального внимания. Пропаганда здорового образа жизни способствовала сокращению числа аборт, использованию контрацепции. Так, число аборт сократилось со 133,1 тыс. в 2007 году до 83,7 тыс. в 2014 году. Однако есть ряд неблагоприятных тенденций, связанных с состоянием окружающей среды. Так, численность родов с осложнениями увеличилась с 21 тыс. в 2005 году до 34 тыс. в 2015 году. Хотя доля благополучных родов даже увеличилась с 89,9 до 91%. Гораздо хуже обстоят дела с онкологическими заболеваниями. Существенно обострилась проблема рака груди. За 15 лет численность больных злокачественными новообразованиями молочной железы увеличилась более чем на 10 тыс. чел., или на треть в 2014 году относительно 2005 года. Заболеваемость на 100 тыс. женщин увеличилась с 37,6 в 2005 году до 46,3 в 2014 году.

К этому можно добавить также, что доля самоубийств женщин в общем количестве суицидов составляет 21,2%,

Число родившихся у женщин, не состоявших в зарегистрированном браке (в тыс. чел.)

доля инвалидов-женщин в общем количестве инвалидов – 43,7%.

Женский человеческий капитал для цели укрепления семейно-демографического потенциала требует значительного внимания и усилий для улучшений, сбережения и защиты.

Таким образом, спектр тематик семейно-демографической политики, включая защиту детей, религиозность, этническое и языковое воспитание, работа с многодетны-

ми семьями, преодоление бедности - достаточно широк. Все это актуальные вопросы и именно сквозь призму гендера и семейно-демографических вопросов выстроены новые цели устойчивого развития ООН, принятые недавно на 70-м юбилейном саммите ООН.

Это 17 конкретных целей, под которые будут выстраиваться политика, инвестиции, бюджет развития донорских организаций.

Справочно: 15 сентября 2015 года на 70-й юбилейной сессии ООН были утверждены 17 новых целей развития с преимущественным сроком реализации до 2030 года. Среди целей:

1) Положить конец бедности во всех ее формах повсеместно.

Включает 4 задачи, в том числе: искоренение нищеты, то есть проживания людей менее чем на \$1,25 в день, сократить вдвое долю мужчин, женщин и детей всех возрастов, живущих в условиях нищеты, обеспечить, чтобы все мужчины и женщины, в частности, из бедных и уязвимых слоев населения, имели равные права на экономические ресурсы, а также доступ к базовым услугам, владения и контроля над землей и другими формами собственности, наследования, природными ресурсами, новыми технологиями и финансовыми услуги, включая микрофинансирование.

2) Положить конец голоду, достижение продовольственной безопасности и улучшения питания, содействие устойчивому развитию сельского хозяйства.

Удвоить производительность сельского хозяйства и доходы мелких производителей продуктов питания, в частности, женщин, коренных народов, семей фермеров, скотоводов и рыбаков, в том числе посредством безопасного и равного доступа к земельным ресурсам, другим производственным ресурсам, знаний, финансовых услуг, рынки и возможности для создания добавочной стоимости и несельскохозяйственной занятости; увеличить объем инвестиций, в том числе путем расширения международного сотрудничества, в сельской инфраструктуре, сельскохозяйственных исследований и распространения услуг, развития технологий и растений и генных банков скота в целях повышения сельскохозяйственного производственного потенциала в развивающихся странах.

3) Обеспечение здорового образа жизни и повышение благосостояния для всех возрастов.

К 2030 году сократить глобальный коэффициент материнской смертности до менее 70 случаев на 100 000 родившихся живыми, положить конец предотвратимой смертности новорожденных и детей в возрасте до 5 лет, снижение младенческой смертности от 12 случаев на 1000 родившихся живыми и смертность детей до 5 лет 25 на 1000 рождений; положить конец эпидемии СПИДа, туберкулеза, малярии; на одну треть сократить случаи преждевременной смертности от неинфекционных заболеваний путем профилактики и лечения и укрепления психического здоровья и благополучия; усиление профилактики и лечения наркомании, в том числе наркотического злоупотребления наркотиками и злоупотребления алкоголем; вдвое сократить число смертности и травматизма в результате ДТП.

4) Обеспечение всестороннего и качественного образования для всех и содействие непрерывному обучению.

К 2030 году обеспечить, чтобы все девочки и мальчики имели справедливое и качественное начальное и среднее образование, чтобы обеспечивался равный доступ для всех женщин и мужчин к приемлемому по цене и качеству техническому, профессиональному и высшему образованию.

5) Обеспечение равенства мужчин и женщин и расширение прав и возможностей всех женщин и девочек.

Обеспечение полного и эффективного участия женщин и равных возможностей для руководства на всех уровнях принятия решений в политической, экономической и общественной жизни; проводить реформы с целью предоставления женщинам равных прав на экономические ресурсы; принять и усилить обоснованную политику и закрепленное законодательство для содействия обеспечению гендерного равенства и расширения прав и возможностей всех женщин и девочек на всех уровнях.

6) Обеспечить всем доступ к воде и санитарии.

7) Обеспечение доступа к надежной, устойчивой и современной энергии для всех.

К 2030 году обеспечить всеобщий доступ к недорогим, надежным и современным энергетическим услугам; существенно увеличить долю возобновляемых источников энергии в мировом энергетическом балансе; удвоить мировые темпы повышения энергоэффективности.

8) Продвижение инклюзивного и устойчивого экономического роста, занятости и достойной работы для всех.

Обеспечить устойчивый экономический рост, по меньшей мере, 7% рост ВВП в наименее развитых странах; улучшение эффективности использования ресурсов в потреблении и производстве и стремиться отделить экономический рост от ухудшения состояния окружающей среды, в соответствии с 10-летней работой в рамках программ по устойчивому потреблению и производству; добиться полной и производительной занятости и достойной работы для всех женщин и мужчин; существенно снизить долю молодежи, не охваченной в области занятости, образования или профессиональной подготовки; положить конец современному рабству и торговли людьми и обеспечить запрещение и искоренение наихудших форм детского труда, включая вербовку и использование детей-солдат, а к 2025 году конец детского труда во всех его формах.

9) Построить удобную инфраструктуру, продвигать устойчивую индустриализацию и стимулировать инновации.

Разработка качественной, надежной, устойчивой инфраструктуры, в том числе региональной и трансграничной инфраструктуры, для поддержки экономического развития и благосостояния людей, с акцентом на равноправный доступ для всех; содействие устойчивому процессу индустриализации; к 2030 году значительно увеличить долю отрасли занятости и валового внутреннего продукта, в соответствии с национальными условиями, и удвоить свою долю в наименее развитых странах; повышение научных исследований, модернизировать технологические возможности промышленных отраслей во всех странах, в частности развивающихся, в том числе, к 2030 году, поощрение инноваций и существенное увеличение числа исследований и разработок работников на 1 млн. человек и государственных и частных расходов на НИОКР.

10) Сокращение неравенства внутри стран и между ними.

11) Сделать города безопасными, устойчивыми, удобными и инклюзивными.

12) Обеспечение устойчивых моделей производства и потребления.

13) Принять срочные меры по борьбе с изменением климата и его последствиями.

Реализовать взятое обязательство развитыми странами-участниками Рамочной конвенции Организации Объединенных Наций об изменении климата - совместная мобилизация \$ 100 млрд. в год к 2020 году из всех источников в целях удовлетворения потребностей развивающихся стран по предотвращению изменения климата и введение в действие как можно скорее Зеленого климатического фонда через его капитализацию.

14) Сохранение и устойчивое использование океанов, морей и морских ресурсов.

15) Устойчивое управление лесами, борьба с опустыниванием, прекращение и обращение вспять процесса деградации земель, прекращение утраты биоразнообразия.

16) Стимулирование развития справедливого, мирного и инклюзивного общества.

Значительно сократить все формы насилия и связанные с ними показатели смертности во всем мире; конец злоупотреблений, эксплуатации, торговли и всех форм насилия в отношении пыток и детей; к 2030 году значительно сократить финансовые и незаконные потоки оружия, укрепить восстановление и возвращение похищенных активов и борьбу со всеми формами организованной преступности; существенно снизить уровень коррупции и взяточничества во всех их формах; обеспечить юридическую идентичность для всех, включая регистрацию рождения.

17) Активизации глобального партнерства в интересах устойчивого развития.

С учетом изложенного для новой гендерной Стратегии Казахстана необходимо разработать новую группу целевых показателей, более адаптированную и более тонко чувствующую развитие общества в связке с международными целями.

Помимо расчетных прогнозных индикаторов на основе действующих стратегических и программных документов это могут быть такие индикаторы как (см. таблицу):

Некоторые социально-демографические целевые индикаторы для новой Стратегии гендерного развития

1	Улучшение позиций Казахстана в Индексе ООН по комфортности для матерей
2	Уровень качества жизни
3	Индекс качества пожилых людей
4	Индекс верховенства закона
5	Индекс доверия полиции (национальный рейтинг)
6	Индекс детского благополучия по ЮНИСЕФ
7	Всемирный индекс счастья
8	Рейтинг процветания стран
9	Рейтинг стран по уровню продолжительности жизни (80 лет)
10	Доля финансирования дошкольного образования, в том числе с участием бизнеса
11	Доля детского бюджета (расходы на защиту детства) в общих расходах консолидированного бюджета
12	Женский вклад в экономику (доля женского труда в ВВП)
13	Среднее время, затраченное на чтение книг среди населения в неделю
14	Средний уровень оплаты труда воспитателей в субсидируемых государством детских дошкольных организациях
15	Средний уровень оплаты труда учителя, медицинской сестры, акушерки
16	Уровень экономической активности женщин
17	Родительский отпуск в течение 1 года после рождения одного ребенка (при условии включения непередаваемого оплачиваемого декретного отпуска в размере одного месяца)

Безусловно, что данная работа должна корреспондировать со Стратегией «Казахстан-2050», Концепцией по вхождению Казахстана в число 30-ти развитых стран мира, а также начатой в настоящее время разработкой нового стратегического плана Правительства до 2025 года.

БЫТЬ БИЗНЕСВУМЕН В КАЗАХСТАНЕ: РЕАЛЬНОСТЬ ИЛИ МЕЧТА?

С целью оказания практической помощи начинающим предпринимателям, а также стимулирования экономической активности бизнесвумен столицы проведен II форум «Оазис бизнес-идей» Совета деловых женщин (СДЖ). На форуме были обсуждены меры государственной и частной поддержки и развития малого и среднего бизнеса. Предпринимательницы, в том числе из Азербайджана, поделились опытом построения успешного бизнеса, продвижения бренда в социальных сетях, рассказали о перспективных направлениях развития предпринимательства.

Председатель Совета деловых женщин Палаты предпринимателей г. Астаны Багила Бисембаева отметила, что Совет был создан чуть больше года назад и за это время зарекомендовал себя среди столичного бизнес-сообщества

как эффективный инструмент поддержки женского предпринимательства.

Багила Бисембаева также привела цифровые данные, показывающие результаты работы сообщества бизнес-леди. По ее словам, за этот год из 285 обращений от женщин-предпринимателей в региональную Палату предпринимателей (РПП) по 259 удалось добиться положительного результата. 34 инвестиционных проекта предпринимательниц реализовано при содействии РПП. Общая сумма инвестпроектов женщин-предпринимателей - 850 млн. тенге. Проведено около 43 обучающих семинаров, совещаний и иных мероприятий для женщин-предпринимателей. «К примеру, одобрен безвозмездный грант ИП «Daut» Карлыгаш Балгинбековой для открытия

в г. Астана ателье-кафе, ИП «Мерген» Сауле Онолбаевой для открытия «Ата бақша» для дневного пребывания для пожилых людей. Общая сумма инвестиционных проектов женщин-предпринимателей составила более 850 млн. тенге», - сообщила Багила Бисембаева.

«Члены Совета активно развивали институт наставничества. В результате поддержки члена СДЖ Кадишы Сералиновой одна из начинающих бизнес-леди смогла открыть мини-пекарню. В течение года Совет деловых женщин Палаты предпринимателей Астаны подписал меморандумы о сотрудничестве с акиматом, КазГЮУ и бизнес-консалтинговой организацией «Huahe International», которая организовала посещение ее членов двух выставок ЭКСПО в Китае», - добавила она.

Председатель республиканского Совета деловых женщин НПП «Атамекен», руководитель Секретариата Председателя Президиума Национальной палаты Лаззат Рамазанова привела данные «Ernst and Young», согласно которым компания пришла к выводу, что развитие женского предпринимательства в мире набирает обороты. «Из года в год оно занимает более широкое пространство. К 2030 году 75% расходов всей мировой экономики будет в руках женщин», - сказала она.

Стоит отметить, что казахстанские женщины все чаще меняют статус домохозяйек на бизнесвумен. Представительницы прекрасной половины Казахстана в своей «бизнес-хватке» ничем не уступают мужчинам.

«В показателях гендерной статистики предпринимательства в структуре владельцев субъектов МСБ доля женщин составляет 42%. Для сравнения, по данным зарубежных статистических агентств, 25% всех фирм Франции и Великобритании возглавляют женщины, в Германии - треть, в Японии эта доля равна 23%, в США - 38%», - сказал в ходе форума «Оазис бизнес-идей» директор филиала фонда развития предпринимательства «Даму» в Астане Исламбек Каирбеков.

По его данным, в Астане 53 тысячи предприятий, или 43% от общего количества активных предприятий по столице возглавляются женщинами. При этом в открытии своего дела им помогают кредиты и субсидии, выдаваемые в рамках реализуемой программы «Дорожная карта бизнеса-2020». Она призвана решать основные проблемы, с которыми сталкиваются предприниматели.

«Так, в рамках единой программы субсидирование ставки вознаграждения получают 2491 проект женщин-предпринимателей (или 30% всех участников, получающих субсидирование) на общую сумму кредитов 289 млрд. тенге», - добавил он, отметив, что по Астане с начала момента реализации программы поддержано 158 проектов женщин-предпринимателей на 25 млрд. тенге.

Гарантирование по кредитам получили 804 женщины, или 35% всех участников на общую сумму кредитов 23 млрд. тенге, в том числе по Астане поддержан 61 проект женщин-предпринимателей на сумму 2,8 млрд. тенге, а общая сумма гарантий составила 1,4 млрд. тенге. Начать свой бизнес казахстанские женщины готовы даже с небольших вложений. Специально для этого фонд «Даму» с 2010 года осуществляет программу развития женского предпринимательства, которая позволяет женщинам получать микрокредиты на льготных условиях в банках-партнерах «Даму»: АО «БЦК», АО «Евразийский банк», АО «Дельта банк», АО «Цеснабанк», АО «Fortebank», Азия кредит, АТФ банк, ВТБ банк, Народный банк Казахстана, Сбербанк. Они продолжают выдавать кредиты до конца 2018 года за счёт возвращенных средств. За время реализации этой программы, как рассказал господин Каирбеков, кредиты получили 1504 предприятия на общую сумму 15,2 млрд. тенге. В отраслевом разрезе по количеству профинансированных проектов лидирует сфера торговли. Лидирующими регионами по выдаче микрокредитов на льготных условиях женщинам-предпринимателям являются Павлодарская и Восточно-Казахстанская области. В столице же поддержано 69 проектов.

Ежегодный форум уже успел стать площадкой для обсуждения различных вопросов в сфере казахстанского бизнеса. И этот форум не стал исключением. Каждый из спикеров хотел рассказать о своей формуле успеха и поделиться с начинающими бизнесменами своей практикой. Особенно понравилась участникам форума речь специально приглашенного гостя из Италии Андреа Тоси, который выступил в рамках года Культуры Италии в Казахстане. В своей речи он выразил огромное желание сотрудничать с начинающими казахстанскими дизайнерами.

Жумакаримова Динара Абдыкаримовна выступила с докладом «Я смогла!», благодаря которому многие женщины задумались о начале своего собственного бизнеса.

Также на форуме был представлен уникальный мультимедийный портал «Отбасым», название которого говорит само за себя. Портал функционирует на двух языках.

Жазира Султанова, член Совета деловых женщин города Астаны, рассказала о продвижении брендов в социальных сетях, а Ерлан Алиев, заместитель директора филиала АО Банк RBK в городе Астана выступил с докладом о кредитовании юридических лиц.

Участники форума также смогли послушать доклад о развитии торгово-экономических и культурно-деловых отношений между Республикой Казахстан и Китайской Народной Республикой в рамках реализации Программы ДС ШОС от РК.

Альбина АТЕН

Семейные традиции и обычаи

Каждую секунду творится история. Из песчинок дел, событий, отношений людей и памяти создается целый пласт времени и жизни. Не отставая от темпов мирового развития, Казахстан делает колоссальные прыжки в экономической, социальной и других сферах. Мы стремимся вперед, к лучшему будущему, к прекрасным возможностям с открытым, полным вдохновения сердцем. И мы несем с собой в процветающее завтра огромный, несоизмеримый по размерам и значимости клад целой нации - удивительной, самобытной и неповторимой.

Движение вперед невозможно начать из пустоты, для прыжка нужна опора, этой точкой стало наше прошлое, наш богатый мир традиций, мудрости народа, знаний предков. Поэтому сохранить, нести в себе память былых времен жизненно важно. Конечно, порой гиперактивность современного мира вводит в заблуждение, и, ошибочно полагается, что энергия молодости есть ключ к неустанному движению вперед. Но, известно и доказано жизнями тысяч, сотен тысяч и миллионов людей, что в опыте, в мудрости веков заключается источник бесконечной силы и мощи народа.

Переключая в себе современные тенденции, реальный взгляд на вещи и аккумулируя опыт предыдущих поколений, активными читателями казахстанского журнала «ОТБАСЫМ» при поддержке Национальной комиссии по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте РК был создан Центр Национальных Ценностей «ОТБАСЫМ», потому что именно семья несет в себе генетический код нации. Отсюда, с маленькой ячейки, можно либо погубить, либо возродить и возвеличить нацию.

Рассматривая вопрос преемственности поколений, о чем говорит наш Глава государства Нурсултан Абишевич Назарбаев, мы поняли, что надо соединить воедино энергию юности и обретенную столетиями мудрость. Развивая эти два направления, активные члены нашего центра работали и воплотили в жизнь немало проектов, которые

наглядно демонстрируют тот факт, что казахская самобытность, наша древняя кладезь знаний не исчезли, а очень гармонично вошли в новую веху истории страны и народа, поддерживая и подталкивая молодое поколение за новые горизонты возможностей.

Работа центра началась с события, которое можно назвать «тұсау кесер». Так как именно с этим обрядом связывают первые самостоятельные шаги человека в жизни. Так и «ОТБАСЫМ», перерезав путы, смело заявил о себе общественности в феврале 2014 года в стенах главного Дворца республики - Дворца Независимости РК. Свидетелями данного события стали известные деятели культуры и искусства Республики Казахстан, представители зарубежных посольств, деловых кругов, министерств и ведомств, члены Национальной комиссии по делам женщин и семейно-демографической политике при Президенте РК, представители СМИ. Мероприятие носило информативно-познавательный характер с иллюстрациями в этностиле. Необычно подошли организаторы презентации к демонстрации направлений в будущей работе центра, представив их в формате сцен обрядов «Қыз ұзату», «Келін түсіру». Профессионализм артистов совершил чудо и, граница между сценой и зрителями совершенно потеряла очертания, в следующую секунду гости мероприятия стали уже гостями на проводах и встрече невесты. Таким неординарным ходом коллектив центра смог добиться эмоциональной раскрепощенности и полной отдачи от

зрителей, открыв в сердцах новые чувства, как связующую нить современного человека с общенациональной памятью. Продолжили мероприятие демонстрацией обрядов «аластау», «отқа май құю», «зер белбеу» «ақ жол» и традиционным «бата», к которому присоединились все находящиеся в зале. Не прерывая настроя, зал наполнила музыка степи, исполненная этнографическим фольклорным ансамблем «Көк түркілер», мелодии, навеянные жарким дыханием ковыля, утренней росой и сиянием белого одеяния юрты на рассвете. В этот момент нельзя было точно сказать, где проходит граница времени прошлого, настоящего и будущего, словно все слилось в единый поток, захватило дух. В народе говорят: «Встречают по одежке», поэтому идеей было изменить общественное сознание, переключив с зарубежных брендов на стильную отечественную, которую с гордостью и с удовольствием носила бы не только молодежь, но и люди старшего возраста. Нам нужна была современная каждодневная одежда, которая бы несла в себе информационный код нации. И кульминацией презентации стал показ неофольклорной одежды, состоящей из 7 блоков: «Ару-Ана», «Мудрая женщина» «Хранительница очага», «Женщина-воин», «Пери Великой степи», «Женщина-тайна» и «Женщина-праздник». В качестве моделей, закрепляя эффект слияния времен, выступили деловые женщины Казахстана, члены Центра Национальных Ценностей «ОТБАСЫМ». Презентация нового центра стало многообещающим анонсом будущих встреч на территории возродившейся этноплатформы, интересных мероприятий и серьезных побед на поприще социального значимого проекта.

Уже в начале пути члены «ОТБАСЫМ» понимали, что возрождать традиции, бытовые навыки, семейные устои - это работа не одного дня и не одного года. Поэтому подход к реализации миссии центра был представлен как спектр различных направлений.

Одно из них - разъяснительная работа о культуре, об истории народа при максимальном охвате населения, с целью привлечь в данный процесс все слои общества.

Начало было положено красивым мероприятием при встрече с дипломатическим корпусом - клубом «Ambassadors Club Astana» в посольстве Арабской Республики Египет. Здесь приняли участие Чрезвычайный и Полномочный Посол Египта, Чрезвычайные и Полномочные Послы Ливана, Израиля, Монголии, Таиланда, Латвии, Чехии, Испании, Нидерландов, Австрии, Болгарии, Палестины, Пакистана, Индии, России, Венгрии, Беларуси, Афганистана, Индонезии, Малайзии, ОАЭ, Султаната Омана, Катара, Кыргызстана, Турции, Африки, Иордании. В этом кругу широко представленной дипломатической элиты было проведено мероприятие, формирующее понятие о культуре страны, в которой расположены дипмиссии,

весь разнообразный, яркий мир красок нашего народа и его этноистории. Приоткрылись завесы тайн бытия, семейных традиций на примере обряда «Келін түсіру». Показ неофольклорной одежды Айдархана Калиева вновь произвел фурор уже в формате представителей нашей fashion индустрии на международном уровне.

Другим направлением в работе «ОТБАСЫМ» стал вопрос поиска и возрождения забытых национальных блюд, восполнения дефицита гастрономических генных вкусовых пристрастий. Остановившись на этом вопросе, необходимо акцентировать внимание и на глубоком философском контексте каждого блюда. Мы далеко отошли от осмысленности еды, которую потребляем, но ведь именно с ней питается наш организм, именно от нее он получает определенный энергетический потенциал. Увлекаясь фаст-фудами, экзотическими рецептами, современное и, возможно, будущее поколение рискует окончательно забыть о том, что когда-то процесс питания являлся одним из важных этапов и к нему относились со всей серьезностью.

Сегодня немало знатоков здорового питания пытаются найти тот ключ, которым можно было бы открыть дверь в мир баланса потребляемой, необходимой и расходимой энергии. Замыкая человека, животный и растительный мир в определенную пищевую цепочку, природа с момента создания жизни на Земле гениально распределила в ней роли. Максимально удобный и верный баланс употребляемой пищи практиковался веками, но с приходом прогресса, урбанизации потерял свою первоначальную формулу, практически был забыт. Но благодаря кропотливой работе членов Центра «ОТБАСЫМ», возрождение забытых секретов гастрономии нашего мудрого народа вполне представляется возможным. Занимаясь вопросом гастрономии, отметим, что в жизни каждого этноса - это отдельный, богатый и подчас мало изученный уголок национальных сокровищниц. Здесь невозможно знать все, но возможно сохранять и неустанно восполнять утраченное.

В таком ключе прошли встречи Ханым Ахметовой и Камал Альпеисовой, ведущих рубрики «Адал ас» журнала «ОТБАСЫМ» с хранителями уникальных рецептов из разных уголков Казахстана. На форуме приграничных территорий Восточно-Казахстанской области «Возрождение национальных забытых блюд» были поставлены задачи - реанимирование вкусовых, правильных реакций подрастающего поколения, возможность разбудить генную память во вкусовых предпочтениях и возвращение этнических казахов к пище - исцеляющей, здоровой, запрограммированной на возобновление жизненных ресурсов. В ходе мероприятия гостей познакомили, а кому-то из присутствующих напомнили о существовании и рецептуре таких национальных блюд, как «быламық», «жаужүрек»,

«жөргем», «қансоқта», «қарынбүрме», «үлпершек», «сүбе орамасы». Помимо дегустации гости узнали о качественной составляющей национальной кухни, о насыщенности витаминами, полезными минералами и всеми необходимыми ингредиентами для здорового настоящего и будущего поколений. Узнали не только о полезности продуктов, но и о философии, предназначении каждого блюда.

Продолжая работу по возвращению забытых блюд в ежедневный рацион казахстанцев, члены ЦНЦ «ОТБАСЫМ» вышли на международную площадку, приняв участие в международном фестивале «Salonedel Gustoe Terra Madre», прошедшем в Турине. Делегации из 130 стран мира были ознакомлены с блюдами казахской кухни, с работой над восстановлением старых рецептов и способов обработки продуктов с максимальным сохранением полезных свойств, основанными на принципах здорового питания. Работа была высоко оценена модератором конференции, что повлекло за собой внесение ряда предложений по реабилитации забытых национальных блюд во всем мире. Таким образом, возрождая культурное наследие казахского народа, мы косвенно затронули подобные вопросы и у других этносов, помогая расширить горизонты привычных на первый взгляд вкусовых устоев.

Занимаясь вопросами правильного питания, ориентированного на потребление близкой нам по генной предрасположенности пищи, нельзя не упомянуть о таком

необычном напитке, как кумыс. Вобравший в себя силу степи, созданный по определенной рецептуре, этот чудотворный напиток стал олицетворением казахской культуры. Значимость целительного аспекта велика, поэтому уже в третий раз в Казахском государственном агротехническом университете был проведен Международный Форум «ҚЫМЫЗ». Здесь прозвучали основные моменты возрождения производства кумыса и внедрения его как самостоятельного продукта в основу рациона при организации здорового образа жизни казахстанцев. Мероприятия по популяризации национальных блюд проводятся постоянно, одно из последних было приурочено ко второй годовщине со дня начала работы Центра Национальных Ценностей «ОТБАСЫМ», мероприятие носило название «Возрождение забытых национальных блюд с помощью современных технологий приготовления» и проведено в ресторане национальных деликатесов «The Sultans».

Стимулируя социум к правильному питанию с проверенной веками рецептурой, центр углубляет работу по созданию благоприятных условий для становления и укрепления здоровой нации. Очередным пунктом в данной работе является взгляд на здоровье современного казахстанца через призму вековой мудрости и позабытых методик ведения активного образа жизни. Не углубляясь во все аспекты данного вопроса, затронем лишь уникальную возможность активизации здорового потенциала пу-

тем возвращения человека «в седло». Верховая езда, как элемент спортивного образа жизни, на самом деле, являлась неотъемлемой частью жизни кочевников.

Конечно, спустя столетия эта часть жизни казахов сдала позиции, так как использование лошадей в быту заменили эксплуатацией железных машин. Но при всем при этом невозможно недооценить пользу от верховой езды. К слову, в современной медицине существует понятие «иппотерапия» - терапия, основанная на эмоциональной связи с животным и на физической нагрузке при условиях езды на лошади. Лошадь передает всаднику двигательные импульсы, оказывает массирующее и мягкое разогревающее воздействие на мышцы. Верховая езда помогает гармонично воспринимать окружающий мир. Опираясь на исследования в области медицины, можно сказать, что в прошлом, казахи незаметно для себя проводили постоянную терапию, профилактику множества заболеваний опорно-двигательного аппарата, неврологических болезней и ряда других. Возродив национальные конные состязания, приучив детей и подростков к верховой езде, сегодня общество имеет уникальную возможность оздоравливаться путем получения огромного заряда положительных эмоций и энергии. Поэтому, считая данные виды спорта нашим ориентиром в мир физически и морально здоровой нации, центр проявляет содействие в проведении спортивных мероприятий с включением элементов верховой езды. К примеру, центр принял участие в организации традиционных конных состязаний, посвященных Дню столицы Астаны и 75-летию района Шортанды.

Вклад в строительство здорового общества – это очень важная сторона работы организации. Механизмы влияния на рост активных, морально зрелых и устойчивых личностей проявляются в нашей деятельности различным образом. Один из таких рычагов – это помощь в воссоздании правильных стереотипов красоты, эстетики с национальным колоритом, не искаженные прихотями моды. Как мы видим, увеличение количества космополитичных людей уменьшает показатели индивидуальности, привязанности человека к определенному этносу, к определенной культуре. Сегодня больше стремятся быть в общем числе, следы национальных особенностей постепенно становятся еле различимыми. В отношении межнациональной толерантности, безусловно, это большой плюс, так как стираются определенные знаки нетерпимости по расовым и национальным признакам. Но параллельно идет обезличивание этносов, разнообразием которых и прекрасна человеческая цивилизация. Поэтому нельзя забывать о культурных моментах, которые визуально обозначают определенную этническую принадлежность человека. Ведь у каждого народа существует свой собственный образ, эталон, отвечающий за красоту, национальную индивидуальность.

В казахской культуре большое значение придавалось облику женщин и девушек, их красоту сравнивали с грациозностью белых лебедей, со стройностью газели, с молчаливой красотой луны. Во все времена женщины являлись хранительницами очага, а значит, и хранительницами семейных традиций. На их плечи ложились обязанности передавать опыт проведения обрядов, религиозных ритуалов, ведения хозяйства и продолжения рода. Облик матерей, дочерей, невест и бабушек во все времена украшали обереги, ювелирные украшения и текстиль с национальными узорами.

И сегодня, считаем, необходим ориентир в море разнотипных имиджей, стилей и модных направлений. Участие центра в проведении ежегодного конкурса красоты «Астана аруы» было обозначено вручением специального приза «ОТБАСЫМ Аруы». Приветствие в конкурсной программе прошло в этностиле, девушки дефилировали в казахских национальных костюмах, танцевали народные танцы. Благодаря подобным организаторским решениям, образ современной красавицы начинает отождествляться с более глубоким смыслом, нежели только внешний облик. Сегодня «сұлу қыз» - это элегантная, мудрая, воспитанная, скромная девушка, которая знает историю своего народа, уважает традиции, продолжает нести в жизнь культуру и самобытность своего этноса.

Продолжая тему красоты, идущей из прошлых лет, нельзя не вспомнить о ювелирных украшениях. Это богатство передавалось из поколения в поколение, будучи немым свидетелем событий и судеб, и вопреки являясь одним из самых ярких посланников, странствующих сквозь время. В прошлом основным металлом для ювелирных украшений являлось золото и серебро. Но так повелось, что серебру отдавали большее предпочтение, награждая его сильным положительным влиянием на человека.

На уникальной выставке «Күміс шашбау», прошедшей в Национальном музее Республики Казахстан совместно с AMINA Jewerls, были представлены ювелирные изделия в фольклорном стиле. Звон серебряных и золотых украшений создавал атмосферу легкости, нежности и девичьего очарования. Надо сказать, что к ювелирному делу у казахов был особый подход, иногда даже диктуемый магическими, религиозными мотивами. Через работу с металлом можно было много узнать о хозяйке украшений и о мастере, который его изготовил. Человек прошлых веков отражал в серьгах, браслетах, монистах жизнь, полную гармонии с окружающим миром. Серебро присутствовало в жизни степных кочевников с младенчества, начиная от обряда «қырқынан шығару», когда младенца 40 дней от роду купали в воде, набранной именно серебряной ложкой 40 приемами, а потом в воду опускали серебряные монеты. Из серебра выполнялось практически все украше-

ние девушек - нагрудное украшение өңіржиек, бесбілезік, серьги с подвесками, височные украшения – шекелік, браслеты, перстни, а косы украшали всевозможными серебряными подвесками, волосы традиционно украшались шумящими подвесками шолпы, шашбау и шаштеңге. Как видно, ювелиры ремеслом охватывали всю жизнь, украшая, знаменуя, акцентируя внимание на лучших моментах в судьбе человека.

Возрождая традиции, сотрудники центра понимают, что на определенном этапе работы необходим момент закрепления полученных знаний. Из вербального диалога постепенный переход к конкретным действиям возможен лишь в случае, когда обе стороны четко понимают цель, контуры и направление общей мысли. Поэтому особо актуальным стало проведение в Республиканском национальном музее круглого стола под названием «Қазақстандық әйелдер киіміндегі фольклорлық бағыттар». Таким образом, вопрос включения фольклорных мотивов в повседневную одежду, слияние модных тенденций и неофольклорного направления, возврат к классическим образам и линиям при создании молодежного стиля – все это становится возможным уже в ближайшее время. Гармоничное соприкосновение эталонов красоты прошлых дней истории, нынешних и будущих - таким должен стать итог сотрудничества дизайнеров, общественных деятелей, со-

трудников центра и других заинтересованных лиц.

Данную работу необходимо постоянно освещать, доводить до масс, постепенно изменяя общественное мнение и разворачивая «окно возможностей» в сторону реализации новых амбициозных проектов по синтезу современной одежды и национального колорита. Главными героями, главными стратегами в реализации проектов, обдуманных и обсужденных на подобных мероприятиях, являются деятели культуры, заинтересованные лица, дизайнеры, ювелиры, так как через их ежедневную работу, постоянный контакт с общественностью происходит прямое влияние на взгляды и модные настроения в социуме. Более уверенно начинает протекать процесс вливания национальных тенденций во многие сферы жизни, в том числе в индустрию красоты и моды.

Индикатором готовности представителей легкой промышленности к внедрению в продукцию элементов национального стиля стало поддержание работы центра и дальнейшее сотрудничество с открытием новых диалоговых платформ. Так прошел круглый стол «Дәстүрлі ұлттық киімді ХХІ ғасырдың талаптарына бейімдеу мәселелері», где были обсуждены вопросы внедрения национальных элементов при пошиве повседневной одежды, возможность популяризации одежды с элементами национальных узоров через работу швейных фабрик, обучение

дизайнеров и модельеров современной обработке и современному видению национальной культуры при разработке новых моделей. И, как следствие, возможность получения нового стабильного течения в моде образов с национальным колоритом.

Следующим этапом стало проведение Республиканского конкурса среди отечественных дизайнеров. В работах конкурсантов проходила красной нитью идея внедрения элементов национальных узоров и декоров в национальном стиле в повседневную одежду. В дальнейшем, юные модельеры, сумев понять ориентир, будут иметь возможность влиять на моду, на стиль молодых людей, а значит, будущие поколения смогут носить удобную, эстетичную одежду, сочетая не только мировые, но и национальные тенденции в моде.

Работа Центра «ОТБАСЫМ» включает в себя разноплановые мероприятия, ориентированные на сохранение и возрождение национальных и семейных ценностей. В разрезе возрождения национальных традиций всегда красной нитью проходил вопрос семьи, ее создания и сохранения. Огромное количество неписаных законов в казахской культуре, направленных на правильно сбалансированные отношения между мужем и женой, родителями и детьми, разными поколениями. Рождение и становление крепкой дружной семьи ставилось во главу угла в обществе.

Поэтому Центр, имея красноречивое название «ОТБАСЫМ», однозначно принял активное участие в работе Добровольной коалиции «Мы за сохранения брака!». ЦНЦ «ОТБАСЫМ» и «Институт семьи Казахстана и Центральной Азии» провели телемост между городами Астана, Алматы и Павлодар с дискуссией на тему «Мы за сохранения брака!» при участии государственных органов и НПО. Принято решение о выпуске тематических брошюр, проведении профилактической и разъяснительной работы в ЗАГСх и в учебных заведениях с целью сократить количество разводов в стране. Подписан меморандум о дальнейшем сотрудничестве между ЦНЦ «Отбасым», «Институтом семьи Казахстана и Центральной Азии» и присутствующими НПО.

Пропаганда национальных и семейных ценностей является вопросом, актуальным не только для взрослого поколения, но и для преемников. В связи с этим в Алматинском бизнес-колледже состоялось открытие Школы «Отбасым» для студентов и уже подготовлены первые 90 выпускников. Здесь молодое поколение сможет самостоятельно принимать участие в пропаганде семейных ценностей, сможет развить в себе чувство патриотизма, любви к Родине, уважения к истории своего народа, научиться строить крепкие ячейки общества. Подобные клубы в дальнейшем могут стать основой для создания Института семьи и национальных ценностей. Это в будущем,

а сегодня они уже являются ярким доказательством того, что работа, проводимая центром, находит отзыв и практическое применение в обществе.

Еще одним помощником в работе центра становятся литературные источники, которые с каждым годом пополняют книжные полки общественных и домашних библиотек. В этнокультурном центре «Атамекен» прошла презентация книг «Қазақ кәдесі», «Қазақ наурызнамасы» автора Болат Бопайұлы. Книги очень доступно и подробно описали обычаи, правила быта, буквально стали путеводителем в мире семейных ценностей и устоев казахов. Благодаря таким изданиям в общество приходит необходимая информация, не искаженная, легкая, доступная и такая важная для каждой семьи.

В продолжение темы о преемственности поколений, традиций издается книга «Семейные ценности и традиции», которая сможет сориентировать вас, уважаемые читатели, в прекрасном мире мудрости, гармонии, значимости каждого события. Книга выйдет в свет в октябре текущего года.

Казахстан – одно из самых молодых в мире государств. И лучшим соратником, другом и оберегом на пути к процветанию, бесспорно, должна стать мудрость наших предков, закаленная непростой жизнью в степи, овеванная ее ветрами. Каждый шаг нашего государства – это тысячи и миллионы шагов наших семей, каждого из нас. От того, что мы вложим сегодня в сердца и умы будущего поколения, будет зависеть и судьба всей страны, всей нации.

Поэтому необходимо вложить максимум усилий, чтобы традиции и несметные богатства нашей истории не канули в Лету, а стали бы основой для нового подрастающего поколения счастливых казахстанцев - тех, кто сможет продолжить славный путь кочевников.

Собирая традиции и семейные ценности, нам хотелось закрепить преемственность различных культур, вновь напомнить о межнациональном согласии, которым славится наша республика во всем мире. Как известно, более идеальной платформы для комфортного сосуществования различных конфессий, религий, народностей и культур на планете Земля еще не было. Поэтому нам необходимо суметь сохранить неповторимую атмосферу братства и единства народов Казахстана. В этом нам помогут знания и мудрость предков, собранная в многовековых обрядах и традициях.

Шолпан СЫЗДЫКОВА,
секретарь Национальной комиссии по делам
женщин и семейно-демографической политике
при Президенте Республики Казахстан,
главный редактор журнала «ОТБАСЫМ»

СӘНГЕ АЙНАЛҒАН «ӘЛЕУМЕТТІК БЕДЕУЛІК»

Заманның көші ілгері жылжыған сайын мүмкін емес дүниенің барлығы қол жетімді болып келеді. Әйтседе, таяқтың екі ұшы барын ескерсек, әрбір жетістік бір құлдыраудың орнын толтырып тұратындай. Мәселен, әлем елдерінің қайғысына айналған бедеулік мәселесін ғалымдар қоғам қажеттілігінің бұрыс таңдауымен түсіндіреді. Есесіне, денеден тыс ұрықтандыру арқылы бұл кемшіліктің де шешімі табылған. Қазақстандықтарды осы жаңалықпен алғаш рет таң қалдырып, қуантқан биология ғылымдарының докторы, еліміздегі Адам Ұрпағын Өрбіту Ассоциациясының президенті Салтанат Байқошқарова 21 жылдан бері қараңғы түнекке батқан жанұяларға қайтадан сәуле сыйлап, олардың ата-ана бақытына қол жеткізуіне себепші болып келеді. Ендеше, толық отбасы болудың маңызы мен денеден тыс ұрықтандыру зертханасының тарихи жетістіктеріне осы еңбектің нағыз майталманымен сұхбат барысында таныса отырсақ.

– Салтанат Берденқызы, дүниеге ұрпақ әкелуді армандаған жандардың нағыз тілекшісі, жанашыры ретінде жиырма жылдан астам уақыт бойы денеден тыс ұрықтандырудың үздік нәтижелерін танытып, ұлттық медицинамыздың өзге дамыған мемлекеттерден кем еместігін мойындатып келесіздер. Бұл жетістіктің шыңырауы қайда жатыр?

– Алғашында бұл саланы тәжірибеге енгізуді қолға алғанымда маған ешкім сенбеді, шыны керек. Өйткені, еліміз еңсесін енді ғана тіктеп жатқан кезеңде жасанды жолмен ұрықтандыру мәселесі исі қазаққа тіптен таңсық дүние болғанын жасырмаймын. Менің бала кезден медицинаға деген ықыласым ерекше болатын. Оның ішінде генетика ағымына қарай мені тағдыр айдап келді десем қаталеспегенім. Өйткені, 7 жылдан бері мен де бала сүю бақытына зәру болғаным рас. Қазақстанның өзінде бедеуліктің құрбаны атанған қаншама жан барын ескере, оларға шын ықыласыммен көмектескім келді. Іштей сұрыпталған бұл мақсатымды орындаудың мүмкін екендігіне жолдасым Батыр Бекмұсаевты ұзақ сендіре алмадым. Кейін Мәскеудегі адам ұрпағын өрбіту орталығының негізін құрған профессор Валерий Здановскиймен танысып, әңгімелескеннен кейін ғана ол мені шын түсініп, өз кәсібінен тапқан-таянғанының барлығын қажетті құрал-саймандарды сатып алуға жұмсады. Есімде, халықтың экономикалық жағдайы мәз емес, жұмыссыздық белең алған шақ. Ал мемлекеттің мұндай жағдайда бізге жәрдемдесе алмағаны сөзсіз. Сондықтан, қаржымыз жетпеген жерде Валерий Здановскийдің емдеу мекемесінен біраз техникалық жабдық алуға да тура келген. Сөйтіп, 1995 жылдың 18 сәуірінде бедеулікті емдейтін «Экомед» орталығын заңды түрде ашып, келесі жылдың 31 шілдесінде ең алғашқы «құтыдағы сәбиіміз» аман-есен дүниеге келді. Қазір ол қыз Англияда оқиды. Ұзын бойлы, сұлу әрі өте ақылды болып өскен. Одан кейін дүниеге келген он мыңнан астам бала біздің көмегімізбен ата-

анасының көз қуанышы болып келеді.

– Жоғары сапа сұранысына сай мамандар дайындау ісі қалай жүзеге асуда?

– Иә, 21 жылдың ішінде біз тек даму жолымен келеміз. Халық біздің еңбегімізді көрді, оң бағасын берді. Сол себепті республиканың барлық облыстарында филиал ашу қажеттілігі күннен күнге арта түсуде. «Экомед»

бедеулікті емдеу орталығының негізі Алматыда қаланса, қазір Астана, Тараз, Шымкент және Атырау қалаларының тұрғындарына есігіміз айқара ашық. Біз тапқан қаражатымыздың көбін білімге жұмсаймыз. Жыл сайын шетелдік мамандардың қатысуымен ғылыми конференция өткізіп, мамандардың біліктілігін шыңдауға жағдай жасаймыз. Өйткені, медицинадағы жаңа ағымдарды біліп отырмасақ, кері қалып қалатынымыз түсінікті. Бастапқыда кеңестік дәуірден бері медицина саласында еңбек етіп келе жатқан тәжірибелі дәрігерлерді іздесек, қазір ұжымды жастармен толықтырамыз. Заман талабына сай ағылшын тілін жетік меңгерген, жоғары оқу орнын үздік тәмамдаған мамандарды сынақтан өткізіп, лайықтыларын әрі қарай тәрбиелеуге алып қаламыз. Себебі, бұл сала тіс жұлу және ота жасаумен салыстырғанда, ұзақ талдауды, зерттеуді қажет етеді. Сондықтан, білімінен бөлек, біздегі әр маманның бойында шыдамдылық пен төзімділік қасиеттеріне айрықша мән беріледі. Бүгінде 300-ге жуық дәрігер сала тынысын жандандыру үстінде.

– Қазіргі таңда «Экомедтің» көмек көрсетуі қандай сатылардан тұрады?

– Біздің көмегіміздің негізі бедеулікті емдеуден басталады. Емделушілердің ниетіне қарай біреуі алғашқы қабылдаудан кейін, басқасы дәріден немесе отадан соң, болмаса ұрықтандырудың жеңіл түрінен-ақ жүкті болып жатады. Ал медицина тілімен айтқанда, экстракорпоральді ұрықтандыру тәсілі арқылы ең күрделі жүктілік жүзеге асырылады. Оған бір ай немесе бір жыл кетуі мүмкін. Өйткені, әйел затында ұрық ішке бітетіндіктен, олардың ағзасы жұмбақ келеді. Сыры да, жыры да ішінде. Сондықтан, нәзік жандылар жас ерекшелігіне қарай жылына немесе бірнеше жылда бір рет қана бала көтеруі мүмкін. Ал, ерлерде керісінше, бір мезетте бірнеше әйелді жүкті қыла алады. Бұдан бөлек, ер адамдардың бедеулігі тағы бар. Ондайда біз кемінде үш рет талдау (анализ) жасату арқылы ұрықты анықтауға тырысамыз. Сонда да нашар көрсеткіш болса, экстракорпоральді ұрықтандырудың ИКСИ тәсілімен, яғни микрохирургиялық әдіспен ердің ұрық тінінен 8 сағатқа дейін іздейміз. Табылған жағдайда әйелге қатар ота жасай отырып, мәжбүрлікпен ұрықтандырамыз. Табылмаған кезде тек донор қолдану ұсыныстары бар. Сонда біз емделушілердің 95 пайызына қолдан келгенше көмектесеміз.

– Бедеуліктің белең алуына не себеп?

– Бұл әлемді алаңдатқан тақырып болып отыр. Ер мен әйел адамдардың бедеулікке ұшырауына себеп өте көп. Солардың бастысы, экология және өмір сүрудің табиғи тәсілдерінен алыстап кету, биологиялық сағаттардың жиі ауысуынан ағзаның бейімделіп үлгермеуін атауға болады. Сонымен қатар, қазір «әлеуметтік бедеулік» деген бар. Яғни, бала сүюді кейінге шегеру, жүктіліктен тиятын дәрілер және жасанды түсіктер жасатудың салдары да өте жаман. Негізінен, әйелдің ішкі ағзасы қазіргі таңда 6-9 бала босануға арналған. Ал біз бір-екі баламен шектелеміз де, жасанды түсік жасатуды әдетке айналдырып алғанбыз.

Бізге келетін әйелдердің 75 пайыздан астамы жасанды түсік жасатудың тауқыметіне тап болғандар. Бұған қоса, жасы ұлғайған сайын отбасын құрмаған ер мен әйелдер әркіммен жыныстық қатынасқа түсіп, неше түрлі ауру мен індеттерді жұқтырып, қабындырады. Нәтижесінде, ерлерде ұрықтың сапасы азайып, оның жүретін жолдары мен әйелдерде жатыр түтікшелері бітеле бастайды. Кейбір әйелдердің құлағына алтын сырға, дәрігер сенімді түрде бағыттағанда ғана болмаса, жатырға негізсіз ота жасата беру өте қауіпті. Мінекей, осындай себеп-салдардың нәтижесінде бүгін емхананың алдында кезекте тұрған адам қаншама. Өз денсаулығымызға, өмірге ұрпақ әкелу мәселесіне үлкен жауапкершілікпен қарағанымыз дұрыс.

– Халық арасында денеден тыс ұрықтандыру әдісімен туған балалардың денсаулығына күдікпен қарайтындар да баршылық. Тіпті, ол балаларда бедеулік мәселесі бірінші кезекте туындайды деген сыбыс айтылып жүр. Бұған не айта аласыз?

– Жиырма жыл өткеннен кейін осы сұрақ менің алдымнан кесе-көлденең шыға беретін болды. Халыққа мына деректі мысалға келтіріп айтқым келеді. Ең алғаш Англияда Роберт Эдвардс деген ғалым 1978 жылы бұл тәсілді тәжірибеде сәтті жүзеге асыруының нәтижесінде Луиза Браун есімді қыз өмірге келген болатын. Луиза 32 жасқа толғанша 5 миллионға жуық сәби денеден тыс ұрықтандыру арқылы дүние есігін ашқан екен. Сөйтіп, 2010 жылы барлық балалардың денсаулығын ғылыми-зерттеуден өткізіп, оң баға берілгеннен кейін 2010 жылы Нобель сыйлығын табыстады. Яғни, ДТҰ салдары баланы тұқымсыз қалдыратындай дерек анықталғанда, Роберт Эдвардсқа бұл марапат берілмес еді. Мен де Қазақстанға бұл әдісті пайда табу мақсатында емес, бедеуліктің алдын алу ниетімен әкелгенімді тілге тиек еткім келеді.

– «Экомед» емханасының мүмкіншілігі зор болғанымен, қарапайым халық үшін қол жетімділігі қандай?

– Мемлекет жыл сайын республика бойынша 800-ге дейін квота бөледі. Оның әрқайсысы 800 мың теңгеге бағаланған. Бірақ, бұл теңгенің құнсыздануына дейінгі баға. Оның 600 мыңы дәрі-дәрмекке ғана кетіп қалады. Қазір біздің шетелден сатып алатын қажеттіліктеріміздің барлығы екі есе қымбаттап үлгерді. Сонда да халыққа ауыртпашылық түсірмеуге тырысып, біз де көмек көрсету түрлерінің бағасын шарықтатқан жоқпыз. Былтыр 20 жылдыққа арнап 1 жыл бойы тегін немесе жеңілдікпен акциялар ұйымдастырып, жүздеген баланың өмірге келуін қамтамасыз еттік. Ал біздегі әр зертхананы жабдықтау 1,5 миллион долларға дейінгі шығынды қамтитынын ескерсек, қанша қалағанымызбен, халықты тегін қарау мүмкін емес. Адамнан адамды жасап шығару тек Алла Тағалаға тән. Біз тек Құдайдың берген амалын пайдалана отырып, тек себепші болатынымызды ұмытпауымыз керек.

– Рахмет, сырлы әңгімеңізге!

Сұхбаттасқан Ұлжан ШОРАЕВА

«ҚИЯҒА ТАРТҚАН ҚИЛЫ ЖОЛ»

«Отбасым» журналының бүгінгі кейіпкерлері - өмірдің бұралаң жолдарында сағы сынбай, қиын-қыстау кезеңде бір-бірінің жоғын-жоқпап, бағын асырып, отбасылық бақыттың мерейін асқақтатқан Жанұқұловтар отбасы.

Отбасының басты кейіпкері 1942 жылдың 16 сәуірінде дүниеге келген Жанықұлов Есілбек Пірманұлы балалық шағына саяхат жасап, өмірінің түрлі кезеңдері жайлы шер тарқатты. Көпті көрген ағамыз сөзінің басын былай деп бастады:

- Шебер саз балшықты қалай илеп, қалай созса, құмыра солай шығады. Саз құмыраның әдемі, нығыз болуы - шебердің қолында. Сазға сіңген тер, алақанның табы қышқұмырадан көрініп тұрады. Шын шебер түйір топырақтан түйме жасағандай, оған көз тартатын, көңіл тоқтайтын мүсін береді. Адам да сондай. Жақсы не жаман кісі болуы, ақылды не жігерсіз өсуі - бәрі тәрбиеге байланысты. Сазтопырақтың иі қанбаса, қышқұмыраға су тоқтамайды. Балаға берген тәрбие таяз болса, ол да тесік құмыра сияқты. Мұның бәрі өмірдің қағидасы.

- Есілбек ата, тәрбие туралы қандай керемет пікір айттыңыз. Ал өзіңіз қандай отбасында тәрбие көрдіңіз?

- Бір атадан 11 едік. Соғыс пен аумалы-төкпелі жылдар ат төбеліндей аз елге оңай тиген жоқ Бізді қойшы, шерге толы сол бір шежірелі жылдар әкем мен анама ауыр соқты. Олар бізді асырап-бағу үшін не көрмеді? Ұядағы ұл-қызын қанаттандыру кімге де болса оңай шаруа емес еді! Біз де бұғанамыз қатпай жатып, қиыншылықтың дәмін бір кісідей тарттық. Сары ауыз балапандар сияқты бөстекке шашылған бидаймен ашқұрсақты алдайтынбыз. Қара су мен қатқан нанға мәз болған, қайран, балалық шағымыз-ай...

Қазір қарап отырсам, соның бәрі әке-шешеміздің бізге берген тәрбиесі екен. Өз нанын өзі тауып жесін деген шын ықыласы шығар. Содан жаман болған жоқпыз. Жоқтан бар жасадық, барды ұстата білдік. Бізді сол тәлім, сол тәрбие осы күнге жеткізді. Жоққа жасымадық, қайралдық. Барға қанағат қылдық, асып-тасымадық! Өмірдің өзі - ұстахана. Адам баласы қиыншылықты көрген сайын ақ

алмас қылыштай жарқ-жүрқ етеді. Төс пен балғаға түсіп, тауы шағылғанда - қайралады. Әділетсіздікпен бетпел келіп, сағы сынғанда - бекиді. Адам қылыш сияқты. Қайрауы келсе, қара тасты қақ жарады. Иі қанып суарылса, жүзі жасымайтын шын асылға айналады. Ұстахананың қожайыны темірші болса, өмірдің қожайыны - адам. Жігері алмас қылыштай берік жан қара дауылға да қақса қарсы тұрмақ.

- Отбасыңыздың тарихындағы ең есте қалған сәті жайлы айтып берсеңіз?

- Кеңес үкіметі кезінде бізді тың игеруге жіберді. Чемодандарды жинап, біз балаларымызды жетектеп алып, тың игеру жұмыстарына басқа жерге қоныс аудардық. Жаңа үйге алғаш кіргенде, іші қаңырып бос тұр екен. Кемпірім Жақсыгүлдің маған көңілсіз қарағаны әлі есімде. Мен күрсініп терезеге жақындадым. Кенет көліктің дауысы естілді. Әлгі машина терезе алдына келіп тоқтады. Сол сәтте жүзіме күлкі үйірілді. Көліктен улап-шулап достарымыз түсіп жатты: «Есілбек-Жақсыгүл, қоныс құтты болсын! Біз келдік, сыртқа шығыңдар!» деп айқайлайды. Достарымыздың бірі-қой, екіншісі-ұн, үшіншісі-бір қап картоп, май дегендей әр түрлі заттарын ала келіпті. Олардың бәрінің жүзінен қуаныш көрініп тұрды. Сол сәтте отбасым да бар қайғыны ұмытқандай, шат-шадыман болды. Осы жағдай есімнен кетер емес. Достық деген осындай болса керек. Сосын тағы бір сәт бар. Ол менің аяулы анама қатысты. Бірде ол менің басымды сипап, мынадай ақылын айтты: «Есілбек, қарағым, мынаны есіңе сақта! «Кең болсаң, кем болмайсың» - дегені бар. Алдыңа кім қандай шаруамен келсе де, қолыңнан келгенше көмектес. Одан кем болмайсың. Дастарханыңда түк болмаса да, бір шыны шайыңды көппен бірге іш». Бұл насихатын бір күн де ұмытқан емеспін.

– Есілбек ата, Жақсыгүл апамен қалай таныстыңыз? Өмір жолындағы талай қиындықтарды бірге өткеріп, әлі күнге дейін қол ұстасып, жұптарыңыз жарасып өмір сүріп келесіздер. Мұның құпия сыры бар ма?

– Еңбек адамды көкке жеткізеді екен. Қандай жұмыс болса да, аянған жоқпын. Егін еккен диханмен бірге далаға қондым. Мал соңында жүрген малшының қасында болдым. Сол кезде апаларыңды кезіктірдім. «Тең-теңімен» дегендей, біз тағдырлас болдық. Оның аталары 1932-1933 жылдардағы аштықта Қарақалпақ жеріне қоныс аударыпты. Жақсыгүл сонда туып-өсіп, бес жасында әкешесімен бірге елге келген екен. Ол менен екі жас кіші болғанымен даналығы асып тұр. Бір мектепте білім алдық. Менен екі сынып төмен оқыған. Ол кезде Жақсыгүлмен отау құрарымды кім білген?! Тағдыр деген осы. Есейгенде Жылғада табысып, дәм-тұзымыз жарасып, отау тіктік. Мен түздің шаруасын, Жақсыгүл үйдің шаруасын, бала тәрбиесін өз мойнына алды. Осы күні жеткен жетістігімді бәйбішемнің еңбегінен бөле қарай алмаймын. Біз алғашқы жылдары ағамның қолында тұрдық. Балалы-шағалы екі үйлі жан тату-тәтті болатынбыз. Сол ағамнан көрген жақсылығымды екі дүниеде де қайтара алмасымды білемін. Сүйген жарым да өз ісіне адал, еңбекқор адам болып шықты. Балаларды, кәрі шешемді бағу үшін күн қатып, түн жортып жұмыс істедім. Біреудің ала жібін аттап, кісі ақысына, адам еңбегіне қиянат қылған емеспін. Қарғысқа қалған жоқпын, алғыс алсам деп еңбектендім. Өзім оқыған техникумға басшылық қызмет қылдым. Оқушылардан білгенімді аямадым. Жер егуден, шөп шабуға дейінгі дала кәсібінің барлық қыр-сырын үйреттім. Дінмұхаммед Қонаевтың көзін көріп, алғысын алдым. Тәуелсіз көрші үш елдің патшаларының басқосуында, дастарханда бірге болдым. Сол алмағайып күндердің суреті әлі көз алдым-

да... Құдайға шүкір, төккен тер өтелді.

Абырой-мәртебемен қартайып, бейнеттің зейнетін көріп отыруыма Жақсыгүлдің де бір кісідей септігі тиді. Оны жасыра алмаймын. Өткен жылдардың суретіне көз салсам, кейде бір жақсы естелікке жаман естелік көлеңкесін түсіреді. Өмірдің ең қиын сәті анамнан айырылу болды. Анам керемет адам еді, жарықтық!...

– Жақсыгүл Қасымбекқызымен 1966 жылдан бері отау құрып, 5 ұл 3 қыз 25 немере және 2 шөбере тәрбиелеп отырсыздар. Сіздерге қарап, үлгілі отбасының эталонын көріп отырмыз. Қазіргі жас отбасыларға қандай кеңес және насихат айтар едіңіз?

– Әр адам өз өмірінің суретшісі. Қылқалам иесі өмірден түйгені мол, көргені көп болса, оның картинасынан да сол тереңдік байқалып тұрады. Өмірден түйгені аз жанның салған картинасы сәтсіз шығары анық. Өмірде де сондай. Көрген-білгені көп жан жақсы қартайады. Сыйлы-сырлы қарияға айналады.

– Адам өз тағдырын өзі жасайды деген осы. Суретшіге білім ғана емес, тереңдік керек. Тереңдік - кісі өмірінің жүрген жолы, басқан ізінің картинасы. Алла - әділетті. Біз құдіреті шексіз Құдайдың салған суреті сияқтымыз. Жаратушы балалық шағы жоғалып, жастық шағы ұрланған, жігері жасымай, еңбекпен, күреспен ғұмыр кешкен пендесіне ғана төрт құбыласы түгел зейнет сыйлайды екен. Мұндай ұлы картина он сегіз мың ғаламның билеушісі ұлы хақ Алланың ғана қолынан келетін шеберлік. Ондай сұлу да сырлы, әрі жұмбақ, әрі қарапайым сурет салған Алланың құдіретіне мың алғыс!

– Есілбек ата, құнды және пайдалы әңгімеңізге үлкен рахмет. Деніңіз сау, жақындарыңыз әрқашан аман болсын!

Жарас КЕМЕЛЖАН

ӘКЕ ЖОЛЫН ҚУҒАН ҰЛ

Астанада тұратын Шәкеновтар әулеті құрмет пен марапатқа лайық дәрігерлер ретінде көпшілікке танымал. Ата жолын қуып, адам сырқатына дауа іздеуде саналы ғұмырын оқу мен ізденіске, білім мен ғылымға арнаған ұрпақтар сабақтастығының еңбегін бүгінде елеусіз қалдыруға болмас. Елордадағы жарты ғасырдан астам тарихы бар іргелі медициналық оқу орнының түлегі болған ақ халатты абзал жандар әулетінің екінші буыны Абылай Шәкенов бүгінгі жетістіктерін мамандық пен отбасының ортақ құндылығы деп бағалайды.

Абылай Шәкенов 1988 жылы мектепті тәмамдаған соң мамандық таңдауда көп ойланбайды. Кішкентайынан ата-анасының иығына ақ халат жамылып, талай науқасты аурудан арашалаған ерлік әрекеттеріне тәнті болып өскендіктен болар, бозбала медицина саласына бірден бет бұрған. Ата-анасы білім алып, қызмет еткен қазіргі Астана медицина университетіне оқуға қабылданып, болашағынан үміт күттірген студент білікті дәрігер болуға біржола бекінеді және биік мақсаттарға жол түзеді. Адам өміріне деген жауапкершілік артылатын аталмыш мамандықтың салмағын абыроймен арқалау үшін жан-жақты ізденіп, көп оқу керек екенін түсінген Абылай бұл ретте ата-анасын еш уақыт жерге қаратқан емес. Әсіресе, медицинаның ішінде әкесі сияқты хирургияны таңдауын да бір ерлікке балауға болатындай. Теория мен тәжірибенің ұштастығын қажет ететін бұл саланы тереңінен меңгеру үшін кейіпкеріміз екінші курстан бастап жұмысты қатар алып жүруге ұйғарған. Сөйтіп, жедел медициналық көмек көрсететін аурухананың травматология бөлімінде санитар, кейін мейіргер болып түнгі ауысымдарда алмасып жүреді. Осы қарқынмен алты курсты тәмамдап, «хирургия» мамандығы бойынша клиникалық ординатураға түсіп, білімін жалғастырады.

Екі жыл сапалы біліммен толықсыған Абылай Шәкенов 1996 жылдан бастап Травматология және ортопедия ғылыми-зерттеу институтында дәрігер-хирург болып алғашқы ресми еңбек жолын бастайды. Білімді азаматтан қол үзіп қалмау үшін оқу орнының басшылығы шәкіртін «Госпитальдық хирургия» кафедрасының көмекшісі етіп қосымша жұмысқа қабылдауды жөн санайды. Ата-анасының үлгілі өнегесін көріп өскен азамат мамандығына деген сүйіспеншілігін әрі қарай арттыра түсіп, 2000 жылы медицина ғылымдарының кандидаты, 2008 жылы медицина ғылымдарының докторы дәрежесіне өз еңбегімен жоғарылайды. Соған сай кафедрадағы лауазымы да арта түседі. Оның ішінде, 2006 жылы №1 қалалық аурухананың, 2009 жылы Ұлттық ғылыми медициналық орталығының жедел хирургиялық бөлімдерінде жауапты хирург-дәрігер және сол жылы №2 қалалық ауруханасындағы жалпы хирургия бөлімінің меңгерушісі, 2011 жылдан қазіргі

таңға дейін «Астана медициналық университеті» АҚ хирургия кафедрасының меңгерушісі болып қызметін жалғастыруда.

Жоғары білікті дәрігер-хирургтың айтуынша, бұл мамандық гуманитарлық салаға жатады. Сол себепті, жас ерекшелігіне қарамастан, ақ халаттылардың әрдайым оқу мен ізденіс үстінде жүруі заңды құбылыс. Оған себеп, бүгінде медицина бірнеше есеге алға жылжып, тың жаңалықтарымен күннен-күнге таң қалдыруда. Сала тынысын жандандырудағы заманауи технологиялардың қарқыны да қуып жеткізбеуде. Сондықтан, Абылай Шәкеновтың да бұл ретте жетістігі осал емес. Ол алыс-жақын шетелдерге тәжірибе алмасып, кәсіби біліктілігін арттырумен қатар, 70-тен аса ғылыми еңбек пен 2 монографияның авторы. Бүгінде «Денсаулық сақтау саласының үздігі» марапатына ие кейіпкеріміз 20 жылдан астам уақытын ұлттық медицинаны дамытып, дені сау ұрпақ тәрбиелеуге жұмсап келеді.

Медицина ғылымдарының докторы, профессор, жоғары дәрежелі хирург бұл жетістіктері үшін алдымен ата-анасына алғыс айтады. Әкесі Дүйсеннің де атақ-дәрежесі ұлынікімен тең, өмірінің 45 жылын медицина саласын, оның ішінде хирургияны дамытуға арнаған. Анасы да 41 жылдық еңбек жолын әйелдер ауруын емдеп-алдын алумен өткізген білікті дәрігер. Қазір екеуі де құрметті еңбек демалысындағы жандар. Дегенмен, әкесі медициналық университетте әлі күнге дейін білім береді. Өскелең ұрпақты сапалы біліммен сусындатуға әлі де сүбелі үлесін қосып келетіні ұжымға да қуаныш әрі мәртебе. Абылайдан кейінгі қыздары Жанна да аталмыш оқу орнының түлегі, қазір ҚР Ішкі істер министрлігінің әскери-медицинасын басқарады. Кенже ұлдары да медициналық білім алғанымен, еңбек жолы мемлекеттік қызметке қарай ойыстап кетті.

Дәрігерлер әулетінің тағы бір өкілі ретінде Абылай Шәкеновтың жары Ләйләні да ауыз толтырып айтуға болады. Екеуі жалынды жастық шақтың кезінде танысқан. Дегенмен, қыздың жүрегін жаулау үшін кейіпкеріміз 4 жыл үздіксіз күрескенін айтады. Тіпті, Ләйлә оқитын топқа ауысып, махаббатын дәлелдеуге тура келген көрінеді.

Асылы, қос дәрігер отау тігіп, бүгінде төрт перзенттің бақытты ата-анасы атанып отыр. Бір қызығы, Ләйләнің анасы да тегін емес, ол да дәрігер. Үлкендерге қарап, Шәкеновтардың тұңғыш немересі Алуа да биыл медицина университетінің 6 курсына қадам басып үлгерді. Одан кейінгі ару – Әсемнің қызығушылығы экономика саласына ауып, қазір Лев Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің студенті атанып отыр. Кенже қыздары Азель мен үш жасар сері жігіттің болашақта медицина саласындағы ұрпақ сабақтастығын жалғастыратыны немесе жалғастырмайтыны әлі белгісіз. Абылай Шәкенов оларды мамандық таңдауда мәжбүрлемейтінін және кез келген таңдауына қолдау көрсететінін алға тартады.

Абылай Шәкеновтың сөзіне сүйенсек, қазіргі таңда дәрігерлердің «инемең құдық қазғандай» еңбегі қоғамда

жоғары бағаланбайды. Соның салдарынан, олардың беделіне көп нұқсан келеді. Сондай әділетсіздікке ұшыраған кейбір әріптестерінің оқиғаларына іштей өкініш білдіргенімен, бұл жаста мамандыққа өкпелеудің тиімсіздігін үнсіз түсінеді. Есесіне, өзінің біліктілігі мен тәжірибесіне сенімі мықты дәрігер-хирург осы мамандығы арқылы тәуелсіз еліне қандай да үлесін тигізуді көп ойлайды. Ал дені сау ұрпақтың келешегі жолында талмай еңбек етіп жүрген Абылай Шәкенов сынды ақ халатты абзал жандардың мүддесі жолында денсаулық сақтау қызметкерлері салалық кәсіподағы қашанда туын көкке көтеретіні күмәнсіз.

Ұлжан ШОРАЕВА

ЖАЛАУЫ ЖЕЛБІРЕГЕН ЖАС МАМАН

ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігінің бастамасымен «Еңбек жолы» республикалық байқауына «Өндірістің үздік жас маманы» аталымы бойынша Астана қаласының атынан топты жарып шыққан «Тұлпар Тальго» ЖШС құрастыру цехының шебері Қуаныш Мұқышев еңбекке деген сүйіспеншілігі және жан-жақты ізденімпаздығымен өзге өрендерге нағыз үлгі болып отыр.

Павлодар өңірінің тумасы, 27 жасты енді ғана еңсерген Қуаныш жас болса да, биік мақсаттарға жетудің тура жолымен адал еңбектің көшін бастап келеді. Ол мектептің жоғары сыныбын тәмамдаған соң, қосымша пән ретінде физиканы таңдап, Алматыдағы Мұхамеджан Тынышбаев атындағы Қазақ көлік және коммуникациялар академиясына оқуға түседі. Белді оқу ордасында білім алуды мәртебе санаған Қуаныш оқытушылардың дәрісін асыға тыңдап, өзі меңгеріп жатқан «Көлік, көлік техникасы және технологиясы» мамандығы бойынша білікті маман атануға асықты. Сөйтіп, зымыраған төрт жылдың ішінде жоғары оқу орнын үздік аяқтап, еліміздің жүрегі, болашақ пен жастардың қаласына айналған – ару Астанаға бірден жол тартады.

Әйткенмен, оқуды жаңадан тәмамдаған бозбалаға ешкім есігін айқара аша қоймаған. Себебі, тәжірибесіз маманды тәрбиелеуге кез келген кәсіпорынның аса зауқы соға бермейтіні бесенеден белгілі. Бірақ, жарыққа қарай ұмтылған жастың үміті сөнбей, асылы «Тұлпар-Тальго» зауыты тәжірибесіз жас маманды

3 ай сынақпен жұмысқа қабылдаған. Яғни, бұл 2012 жылдың наурыз айы болатын. Білімді, алғыр, ізденімпаз, қайратты жігітке уақытында демеу көрсеткен ұжым қазір Қуаныштай маманымен мақтанады, марқаяды. Басшылықтың үмітін ақтауда асып озбаса, кемшілікпен көзге түскен емес.

Қуаныштың алғашқы еңбек жолы құрастыру жұмыстарының слесарінен басталып, кейін өнім сапасын бақылаушы маман және қазіргі таңда құрастыру цехының шебері болып жұмыс атқаруда. Мұндағы еңбек жолының алғашқы жарты жылдығынан кейін-ақ еңбектегі үздік көрсеткіштерімен көзге түскен Қуанышты ұжым басшылары Испанияға оқуға жіберіп, біліктілігін арттыруға жағдай жасайды. Бір ай болса да, шетел тәжірибесінен сусындаған жас маман бар үйренгенін сапалы өнім шығаруға жұмсап, еңбегін жандандыра түседі. Кейіпкеріміздің айтуынша, осы баспалдақтардың әрқайсысы өзіндік тәлімін сыйлап, өмірде ыңғайлы орналасу мен мақсат-мүдделерінің қазығын бекітуге септігін тигізуде. Сондықтан, Қуаныш бір жерде аялдап қалмай, дамудың келесі шыңдарына жылжи беретінін алға тартады.

– Кез келген мамандықтың өз қиындығы болады. Сондықтан, әрбір адам өз ісінің шебері болса жеткілікті. Мен техникалық саланы таңдағаным еш өкінбеймін. Бұл нағыз ер азаматтарға лайық мамандық түрі екенін жақсы ұғынамын. Ата-анамның да бұл таңдауыма қолқа тастап, қолдау көрсеткеніне алғысым шексіз. Артымызда өсіп келе жатқан барша жеткіншектерді де еліміздің үдемелі индустриясын дамытып, дамыған отыз елдің қатарына кіру жолында өзіндік үлесімізді қосуға шақырамын, – дейді Қуаныш Мұқышев.

Бүгінде «Тұлпар-Тальго» зауыты 160-тан аса адамды жұмыспен қамтып отырғаны көңіл қуантады. Олардың 60 пайызы жас мамандарды құрайды. Тапсырыс бойынша жылына 150-ге жуық вагон құрастыратын зауыт қазіргі таңда біршама танымалдыққа ие екенін де білеміз. Екі айдың көлемінде құрастырылып шығатын әр вагон дәнекерлеу, көлемі мен өлшемін кескіндеу, сыртқы қорабын бояу, электр қуаты, жарық пен су көздерімен жабдықтау және тағы да толып жатқан кезеңдерден өтетінін және оның бәрін сапалы орындауда көп түрлі маман иелерінің еңбегі жұмылдырылатынын ұмытпаған жөн. Нәтижесінде, орташа есеппен 29 вагоннан тізбектеліп, мамандардың бірнеше айға созылатын түбегейлі тексерісінен өткеннен соң жолаушылар тасымалын ұйымдастыруға жарайды.

Таңертең сүйікті әкесін жұмысқа шығарып салып, кешке үйде асыға күтіп отырған Қуаныштың Кәусар және

Мәриям есімді кішкентай бүлдіршіндері барын айтпай кету мүмкін емес. Тәтті қылықтарымен сүйсіндірген қос сәбидің анасы Жәния екеуі бір мектептің түлегі. Мектептен кейін бірі Алматыға, екіншісі Астанаға оқуға түсіп, жолдары жан-жаққа тарамдалғанымен, 2011 жылы қос ғашықтың тағдыры тоғысып, үлгілі жанұяның шаңырағы көтеріледі. Бүгінде Жәния «Қазақстан» ұлттық телеарнасының білікті журналисі. Техника мен гуманитарлық салалардың астасқан отауында бірлік пен ынтымақ мекен ететіні сырт көзге бірден танылады.

Қуаныш Мұқышев темір құрал-сайманның ортасында жүрсе де, қоғамдық жұмыстарға белсене араласады. Яғни, ұжымның кәсіподақ ұйымы төрағасының орынбасары және «Жас Отан» партиясының белсенді мүшесі.

– Жұмыс беруші мен жұмысшы арасындағы қандай да түсініспеушіліктерді жою мен оның алдын алуда кәсіподақтың рөлі орасан деп айта аламын. Өйткені, қарапайым жұмысшылар өздеріне тиесілі әлеуметтік жеңілдіктер мен құқықтық міндеттерге бей-жай қарап, білмеген соң қолын сілтеп жүре береді. Сондықтан, оларға көмектесіп, ортада жақсы қарым-қатынас орнатуға қызмет етуді өзіме міндет санаймын. Ал қоғамдық істерге араласуым менің негізгі жұмысыма еш кедергі келтірмейді, – дейді кәсіподақ белсендісі.

Жұмыстағы жетістіктері және отбасындағы абыройымен өзгелерге үлгі-өнеге көрсетіп, өңірлік байқауда жүзден жүйрік атанған Қуаныш Мұқышевтың ендігі мақсаты республикалық «Еңбек жолы» байқауында жүлдегер атану. Бастаған ісін сапалы әрі нәтижелі орындауды жастайынан бойына сіңіріп өскен азаматқа байқауда тек қана сәттілік тілейміз!

Ұлжан ШОРАЕВА

Ардақ БАЛАЖАНОВА:

«Анамның көрген түсі өмірімді айшықтады»

Қарлығаштың қанатындай қиылған қас, мөп-мөлдiр тұнық жанары мен бозторғайдың үнiндей әдемі даусымен халықтың көзайымына, сүйiктi әншiсiне айналған Ардақ Балажанованың қазақ сахнасындағы орны ерекше. Халық аузынан қалған ескi өлеңдердi жаңа ғасырдың тыңдармандарына лайықтап, жаңаша өң беру арқылы жас пен кәрiнiң жүрегiнде ұлттық рухты сездiре бiлетiн талант иесiнiң ән таңдаудағы қайталанбас талғамы мен орындаушылық шеберлiгi де ауыз толтырып мақтауға қашанда лайықты. Ендеше, Қазақстанның Еңбек сiңiрген қайраткерi, республикалық Ұлан Президент оркестрiнiң жеке ән орындаушысы бүгiн оқырмандарымен жақынырақ танысатын болмақ.

– Сiздi дәл бүгiнгiдей ұлттық тәрбиеге баулып өсiрген отбасыңыз, өскен ортаңыз жайлы бiле отырсақ.

– Мен Алматы облысы, Ұйғыр ауданы, Сүмбе ауылында – тау етегiнде дүниеге келiп, табиғаттың теңдесi жоқ сұлулығынан шабыт алып өскенiмдi iштей мақтан тұтамын. Отбасында жетi ағайындымыз. Мен солардың екiншiсiмiн. Ата-анамыз – бар саналы ғұмырын шәкiрт тәрбиелеуге арнаған ұстаздар. Әкемiз өз кезеңiнде мектеп директоры қызметiн атқарған, өзi әдебиетшi және өмiрде оқығаны мен тоқығаны көп. Анамыз болса тарих пәнiнен сабақ берген. Мектептегi қаншама түлектi қанаттандырып, ыстық ұядан ұшырғанындай, бiздiң де бiлiмдi, талапты, тәрбиелi болып бүр жаруымызда ата-анамыздың еңбегi орасан деп бағалаймын. Сондай-ақ, ауылда ата-әжемнiң де ұлағатынан тәлiм алғанымызды ұмытуға болмас. Олардың ғибратты және ұлттық мазмұнға бай әңгiмелерi менiң қазiргi болмысымның күретамыры деп айтсам болады. Қазақ қызына тән барлық игi қасиеттердi және кез келген ортада өз ойымды ашық әрi кестелеп жеткiзе бiлудiң қыр-сырын сол кiсiлерден үйренгенiмдi мойындаймын. Осындай төрт құбыласы тең жанұяда дүниеге келгенiм үшiн Аллаға мың шүкiр айтамын.

– Әдетте ұстаздар отбасында тәрбиеленген бала ата-ана жолын жалғап жатады. Ал сiздiң өнерге бет бұруыңызға не себеп болды?

– Менің өнер жолын таңдауыма ең алдымен анамның тілегі себеп болды деп ойлаймын. Өйткені ол кісі маған жүкті кезінде Күләш Байсейітова, Роза Рымбаева сынды дара тұлғаларды түсінде көп көрген екен. Бала кезімнен осы әңгіме құлағыма жатталып қалғандықтан ба, өзімді ойша өнерге қарай итермелей бастадым. Әрі кішкентайымнан үйде ән шырқап жүретінмін. Анам «дауысыңда ерекше иірім бар» деп менің ән айтқанымды жақсы көрді. Алғашында әкем қыз баласына өнер жолы қиын екенін айтып, қарсылық танытқаны бар. Дегенмен, қазір ол кісілер менің үлкен сахнадан өз орнымды тапқаным үшін қуанады, мақтан етеді. Қазақтың бай өнерін күллі әлемге таныту үшін дүниенің төрт бұрышын аралап шықтым. Шетелдегі әрбір сапарымда менің кеудемде патриоттық рух асқақтап, төл өнерімізге деген сүйіспеншілік артып, оны әрі қарай дамыта түсуге шабытым еселене түсетіндей. Екінші жағынан, ұстаздықтың киесі мені айналып өтпеген секілді. Астанаға көшіп келгелі бері Қазақ ұлттық өнер университетінде «Дәстүрлі ән өнері» сабағы бойынша шәкірт тәрбиелеп келе жатырмын.

– Өнердің жолы қиын дегенді айтып қалдыңыз. Бүгінгі жетістіктердің артында қандай сындарлы кезеңдерден өттіңіз?

– Әрине, кез келген жетістікке оңай қол жеткізу мүмкін емес. Әсіресе, тек өзің үшін емес, халық мүддесі мен ұлттық өнерді сақтап, дамытуға қызмет еткен соң үлкен жауапкершілікті сезіну маңызды. Өзім Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясында «Халық әні» кафедрасы бойынша кәсіби білім алдым. Ал 1996 жылдан бастап республикалық Ұлан Президент оркестрінде әлі күнге дейін жұмыс істеп келемін. Бұл ұжым менің өнерімдегі қара шаңыраққа айналды десем болады. Он сегіз жасымда бір домбыраны арқалап келген шақтан бері мен бұл жерден өстім, өндім, көктедім. Үрмелі және камералық оркестрлермен жұмыс істеп, үлкен жобаларда әртүрлі жанрдағы әндерді шырқап, тіпті басқа мемлекеттердің елбасыларының алдында қазақ өнерін таныстырып, орыс, түрік, әзірбайжан және татар тіліндегі әндерді репертуарыма қостым. Көпшілік менің жеке орындауымдағы әндерімнің бұрын-соңды естілмегеніне таңданып жатады. Оның сыры мен 1996

жылдан бері халық аузынан қалған әндерді жинаумен айналысып келемін. Оларды заманауи музыкаға қарай иіріп, қазақ әнін әлем музыкасымен ұштастыруға тырысамын. Уақыт ілгері жылжыған сайын әнге деген сұраныс та басқаша болады. Осы орайда біз жеңілдікке салынбай, төл өнеріміздің қаймағын қайта бетіне қарай шығара беруіміз қажет. Осы уақытқа дейін 200-ден аса ән жинаған екенмін. Олардың ішінде жарыққа шықпағаны қаншама. Сондықтан, Тәуелсіздіктің 25 жылдығына тарту ретінде жеке шығармашылық концертімді беріп, онда Президент оркестрінің сүйемелдеуімен халықтың ұмыт болып бара жатқан әндерін жанды дауыста орындап шығуды жоспарлап отырмын.

– Сіздің бағыңызды ашқан қай ән болды?

– Мен атамның «Қара жорға» әнімен танымал болдым деп ойлаймын. Ол әнді мен сол қалпында емес, өзімнің қалауымша өңдеп, қайырма мен шумақтар қоса отырып орындап шықтым. Көп адам мені осы ән арқылы танып-біліп жатады.

– Қоғамда халық әндерін өзгертуге қарсы пікірлер де жоқ емес. Ондай сынға ілігіп көрмедіңіз бе?

– Кей ортада бұл мәселе қызу талқыға түсіп жататынын жасырмаймын. Бірақ, менің әркез айтатыным – халық әндері қазіргідей жазбаша емес, ғасырдан ғасырға тек ауызша күйінде жетіп отырғанын ұмытпауымыз керек. Яғни, бізге жеткенше де қаншама өзгеріске ұшырағанын біз білмейміз. Бастысы, түпнұсқасы бар. Ата-бабаларымыз сан қилы тағдыр жолымен жүріп өткенін ескерсек, кейде жақсы күнді суреттейтіндей сөздерін өзгертуге тура келеді. Әйтпесе, әлі ұрпақ естімеген қаншама халық әні бар. Олардың барлығын біз көне екен деп қоқысқа тастай салмаймыз ғой. Сол себепті халық әндерінің өміршеңдігін сақтау үшін оларды өңдеп, өзгертудің маңызы өте зор деп есептеймін.

– Соңғы кезде сіздің сазгерлік қасиетіңізді де аңғарып жүргеніміз рас.

– Сазгермін деп өзіме атақ-айдар таққым келмейді. Бірақ, қазақ поэзиясындағы шоқ жұлдыздардың өлеңдерін көп оқимын, солардың шығармаларын музыкамен ұштастырып, тың дүниелер тудырып жүрген жайым бар. Арасында толғаулар да шығарамын. Бұрынғы танымал композиторлардың кәсіби білімі болмаса да, тарихи туындыларды қалдырып кеткенін білеміз. Дегенмен, қазіргі заманда сазгер болу үшін музыкалық сауаттылықтың болғаны абзал. Олар алдымен ұлттық музыканы жақсы білу керек деп есептеймін. Сонда ғана қазақ музыкасының алтын қоржынына сапалы әндер еніп, қазақ өнерінің дамуына серпін береді.

– Өз отбасыңыз туралы не айтасыз? Қанша ұл-қыздың анасысыз?

– Жолдасым Марат Хайрушов та өнер адамы, домбыра және үрмелі аспаптарда жақсы ойнайды. Екеуіміз де Президент оркестрінде жұмыс істейміз. Бір саланың мөлдір суын ішіп жүргендіктен, ол менің өнердегі ізденісіме еш уақыт шектеу қойған емес. Қайта қолдау көрсетіп, ақыл-кеңестерін айтып отырады. Өмірде жар таңдауда қателеспегенім үшін өзімді бақытты санаймын. Қазір біз үш перзенттің ата-анасымыз. Үлкеніміз Ақкербез қазір 15 жаста. Осы есіммен аттас халық әнін сүйіп тыңдайтындықтан, қызымыз қазақ аруына сай кербез, сұлу болсын деген ниетпен кезінде солай атағанбыз. Одан кейін Алдияр ұлымыз және 5 жасар Әминамызға мейлінше жақсы тәрбие беріп, үлгілі ата-ана болуға барымызды салып келеміз. Үлкендерім тілді меңгеріп жатыр, тек кішкентайымыз ғана біздің жолды жалғайтын секілді.

– Әңгімеңізге рахмет, өнеріңіз өрлей берсін!

Сұхбаттасқан Ұлжан ШОРАЕВА

ӨМІРІН ӨНЕРМЕН ӨРГЕН ЖАН

Бүгін өнер әлемінде өзіндік орны бар талантты актер, Елордадағы Қалибек Қуанышбаев атындағы Мемлекеттік академиялық қазақ музыкалық драма театрының кәсіподақ ұйымының төрағасы Жәнібек Мұсаевтың сырлы сұхбатын оқырман назарына ұсынбақпыз. Ендеше қазіргі театр өнері мен сала қызметкерлерінің қоғамдағы рөлі жайлы қаныға отырыңыздар.

– Асқан талғампаздық пен кез келгеннің бағына бұйыра бермейтін табиғи талантты қажет ететін театр саласына Сіз қалай келдіңіз?

– Театр саласы тек шынайы таланттарды ғана іріктеп алатыны рас. Бір қызығы, мен актер болуды бала кезде мүлде армандаған емеспін. Бірақ, өнерден алшақ болмадым да. Нақтырақ айтсам, мен Оңтүстік Қазақстан облысы, Мақтаарал ауданы, Ж.Ералиев ауылында дүниеге келіп, сонда тоғыз жылдық мектепті тәмамдадым. Ауыл жастарын білесіз ғой, кешкі уақытта аулада жиналып, домбыра, гитарамен ауылдың алты ауызы болып ән айтуда алдымызға жан салмайтынбыз. Сол бастамамен Ғани Мұратбаев атындағы Жетісай гуманитарлық колледжін музыкалық тәрбие бөлімі, баян класы бойынша үздік аяқтап шықтым. Содан кейін білімімді одан әрі шыңдау мақсатында 1997-1999 жылдары Алматыдағы Бауыржан Ибрагимовтың әзіл-сықақ театрының жанынан ашылған эстрадалық мектеп студиясында дәріс алдым. Яғни, театр әртістерінің айналасында жүріп, актер болуға деген қызығушылығым ояна бастады. Студент кезімізде әр жерге басымызды сұғып, ізденіс пен талпынысымызда шек болмайтын еді ғой. Соның арқасында әртістік қабілетімді сынап, театр саласына қарай ойыса бастағанымды өзім де аңғармай қалған секілдімін. Сөйтіп, актер ретіндегі алғашқы еңбек жолымды 1999-2000 жылдары «Керемет» әзіл-сықақ театрында бастадым. Ұзамай ауылға қайтатын болып, ендігі еңбек жолымды Құрманбек Жандарбеков атындағы Жетісай драма театрында жалғастырдым. Өнердің бұл қара шаңырағы алты жыл бойы менің актерлік шеберлігімді шыңдап, кәсіби маман болудың шыңына жетеледі десем артық емес. Сол тәжірибеммен 2006 жылы Астанадағы қазақ театрының еңселі ордасына жұмысқа орналасып, әлі күнге дейін Қалибек Қуанышбаев атындағы Мемлекеттік академиялық қазақ музыкалық драма театрында актер болып қызмет атқарып келемін.

– Соңғы қойылымдарыңызды байқасам, Сіз көбінде жағымсыз кейіпкерлердің рөлін сомдап жүрсіз. Мұның себебі неде?

– Иә, көбінде жағымсыз кейіпкерлердің рөлі бұйырып жататыны рас. Бірақ, жағымды рөлдерді де кем сомдамаймын. Театрды тірі өнерге балайды емес пе?! Сондықтан көрермендер қойылымдағы әрбір оқиғаны жүрекпен қабылдайтыны заңдылық. Жағымсыз кейіпкердің бойындағы жаман қасиетті алдымен өзімнің түсініп, оның жағымсыз болуының себебін халыққа көрсетіп, сездірте білсем – ол да үлкен жетістік деп есептеймін. Әрі кезекті қойылымды сахналау алдында актерларды болмыс-бітіміне сай режиссер өзі таңдайды. Бәлкім, менің сырт келбетім, жуан дауысым сондай рөлге сұранып тұратын шығар. Ал біздің басты міндетіміз – режиссер бекіткен рөлге еніп, ешбір боямасыз көрерменді сендіру болмақ. Маңыздысы, шынайы өмірдегі табиғи қалпымызды жоғалтып алмау ғой. Өнер сахнасында сан түрлі образға еніп жатамыз, ал өмір сахнасындағы образымыз мәңгілік деп есептеймін. Сондықтан театрдан тағылым алуға келген көрермендер актердің шынайы өмірдегі болмысын қатар ескереді деп ойлаймын. Ал шынайы өмірде өзімді жаман адаммын деп айта алмаймын, әрине.

– Театр сахнасында жүрген он алты жылдың ішіндегі көңіліңізде ерекше жатталып қалған рөлдерді айта аласыз ба?

– Он алты жылдың ішінде қаншама шығарманың қойылымында ойнадық. Ең алғашқы рөлдерім топтық ойындарда басталғанын білемін. Сөйтіп жүргенімде тұлғам, дауысыма, ойнау қабілетіме қарай режиссер мені байқап, жеке рөлді тағайындаған кездегі қуанышым әлі есімде. Одан кейін театр – өмірімнің өзегіне айналып, жеке тұлғаның кейпін сомдау күнделікті дағдыға айналып кетті. Бұған дейін Ә.Оразбековтың «Бір түп алма ағашында»

Ерғалидың, Исраил Сапарбайдың «Сыған серенада-сында» Барон мен Алеконың рөлі, Ғабит Мүсіреповтың «Қозы Көрпеш – Баян сұлуында» Қодардың, «Ақан сері – Ақтоқтыда» мылқаудың, Мұхтар Әуезовтың «Қарагөзінде» Жарылғаптың, Әбдіжәмил Нұрпейісовтің «Қан мен терінде» Федоров пен офицердің, Мұхтар Шахановтың «Желтоқсан рухы» драмасында ақынның және өзге де көптеген рөлдерді сомдадым. Олардың әрқайсысы мен үшін ерекше. Өйткені, әр рөлдің сезім-күйі, болмысы, табиғаты біріне бірі ұқсамайды.

– Кәсіподақ ұйымының төрағасы ретінде театр тынысына тоқталып өтсеңіз.

– Қалибек Қуанышбаев атындағы Мемлекеттік академиялық қазақ музыкалық драма театрының биыл 25 жылдық мерейтойы атап өтілмекші. Тәуелсіздікпен құрдас қара шаңырақ алғаш рет Ғабит Мүсіреповтың «Ақан сері – Ақтоқты» драмасымен өз шымылдығын ашқан болатын. Осыншама жылдар бойы театрда еліміздің және шетелдік авторлардың небір мықты шығармалары сахналанды, небір мықты режиссер мен актерлер ойын көрсетті. Яғни, қазақ халқының барлық құндылығын сақтаған мәдени ошақтың абыройы қашанда биік болған. Әлі күнге бұл биіктік аласарған емес, шүкір.

Мен бұл театрда жұмыс істеп жатқаным 10 жыл болды. Ал кәсіподақтың төрағасы болып сайланғаным бір жылдан асты. Кәсіподақ тізгінін қолыма алған уақытта қатарда тек қырыққа жуық кәсіподақ мүшесі болатын. Бүгінде тынымсыз еңбектің арқасында қатарымыз алпыс адамға жақындады. Бірақ бұл жалпы қызметкерлердің елу пайызына да әлі жетпей тұр. Оның себебін түсіндірер болсақ, жасы үлкен қызметкерлер кәсіподаққа кіру үшін алдымен шипажайға жолдама сұрайды. Жас мамандар болса, кәсіподақты қажет етпейтіндерін алға тартады. Сөйтіп, еңбек құқықтарын сақтандырудан бас тартып жатады. Осындай саяз ойлардың алдын алу үшін біз әркез түсіндіру жұмыстарын жүргізіп тұрамыз. Кәсіподақтың еңбеккер мүддесін қорғаудағы рөлі мен жұмыс беруші тарапынан әлеуметтік жеңілдіктердің қамтамасыз етілуі сынды мәселелерді дұрыс жеткізуді жүзеге асырамыз. Бұл ретте мәдениет, спорт және ақпарат қызметкерлері салалық

кәсіподағының төрайымы Светлана Иманқұлова үлкен жәрдемін беріп тұрады. Білгенімді сұрап, күмән тудырған жәйттарға байланысты ол кісіден қажетті ақпараттар алып тұрамын. Мені кәсіподақ ұйымының төрағасы етіп сайлаған әріптестерімнің сенімінен шығу үшін еңбек заңнамалары туралы білімімді мейлінше тереңдетуге атсалысып келемін. Бұл ретте салалық кәсіподақтың ұйымдастыруымен өтетін оқу семинарларды жіберіп алмауға тырысамын.

– Мемлекет биылдан бастап театр қызметкерлерінің жалақысын 40 пайызға өсіреміз деп уәде берген болатын. Бұл Сіздер үшін қандай да оң өзгерістерін байқатып жатырма?

– Қазіргі таңда әртістердің орташа жалақысы 35-40 мың теңгенің шамасын құрайды. Бүгінгі қымбатшылық заманда бұл бір отбасын асырауға жетпейді, әрине. Яғни, ендігі кезекте театр қызметкерлерінің еңбек өтілі мен дәрежелеріне қарай 11-13 мың теңгенің аралығында жалақысы көбеймек. Алайда, жас әртістердің айлық жалақысында айтарлықтай өзгеріс бола қоймайтын түрі бар. Сондықтан, халық мәдениетін қалыптастыруда күндіз-түні тынбай еңбек ететін әртістердің әлеуметтік жағдайы мәз емес және бұл мәселе әлі де өзектілігін жоғалта қоймас.

– Сұхбатыңызға рахмет, шығармашылықтың биік мінберлерінен көріне беріңіз.

Ұлжан ШОРАЕВА

Жанболат
Жазура

Жос жүректің лүпілі

Өнері мен өмірін бірге ұштастырып, қазақ халқының ұлттық құндылығын ән арқылы жеткізе білген, эстрададағы сұлу да көркем жұптардың бірі Жанболат пен Жазираны бүгінде танымайтын ел кемде-кем. Олардың бір-біріне деген риясыз сезімі мен отбасындағы қарым-қатынас әдеби көпшілікке үлгі екенін майындаймыз. Ендеше, ұлттық махаббат күні қарсаңында жұлдызды жұптың сыршыл сұхбатын оқырман назарына ұсынамыз.

– Біздің оқырмандарымызға алғашқы таныстықтарыңыз жайында айтып берсеңіз. Бір көргеннен сезім тұтанды ма әлде махаббатыңыз достықтан басталды ма?

Жанболат: – Біздің таныстығымыз Жүсіпбек Елебеков атындағы эстрада-цирк колледжінде басталды. Мен екінші курсқа аяқ басқанда, Жазира жаңадан түскендердің қатарында еді. Жатақханадағы жастардың кешкі кездесулерінің бірінде ақ мамық жүзді, сұлу да нәзік, сөзі мен қимыл-әрекеті келісті ару Жазира көзіме оттай басылып, жүрегімде қоңырау шыр еткендей болды. Содан бері оған гитарамен ән айтып, сабақтан кейін шығарып салып, дос әрі аға ретінде қамқорлық жасап жүрдім. Ұнатқан аруымның жүрегін жаулауға бар ынта-жігерімді жұмсадым дегуе болады. Соңында екеуіміз де бір-бірімізге бауыр басып қалған екенбіз. Оқуды бітіре салып, Жазираны ауылға алып кеттім де, ата-анама үйленетінім туралы хабар бердім. Олар той жасап, бізді ақ отау төріне қондырды. Міне, осындай ұзақ достықтан бүгінде берік отбасының иелері болып отырмыз.

Жазира: – Мен бір көргеннен ғашық болдым деп айта алмаймын. Себебі ол кезде мен небәрі 16 жаста болатынмын. Бірақ Жанболаттың үздіксіз қамқорлығының арқасында біздің достығымыз бен аға-қарындас ретіндегі қарым-қатынасымыз іргесі берік махаббатқа ұласты. Бүгінде мен жар таңдауда қателеспегеніме өте қуанамын.

– Сіздердің отасқандарыңызға неше жыл болды? Бұл уақыт аралығында махаббат пен отбасы ұғымдары туралы қандай ой түйіп, көзқарас қалыптастырдыңыздар?

Жазира: – Біздің шаңырақ көтергенімізге 20 жылдың жүзі болған екен. Шыны керек, бозбала мен бойжеткен шақта «махаббат» деген ұғымды тек бір-бірімізді сүйу деп білдік. Отбасы болып өмір сүргеннен кейін махаббаттың ішіндегі басты құндылықтарды жете түсіне бастадық. Мәселен, сыйластық, қамқорлық, түсіністік, шыдамдылық, сабырлылық, төзімділік және бірін-бірі үнсіз ұғу қасиеттерінің барлығы тәжірибеде шыңдала түседі екен. Кейбір жанұялар бір-бірімізге сай емеспіз деген желеумен бірнеше айдан кейін-ақ ажырасып жатады. Менің ойымша, 5-6 жыл бірге тұрмай, бір-бірін толық тану мүмкін емес.

Бастысы, сабырлықтың арқасында махаббатты, жанұяны мәңгі сақтап қалуға болады. Қазір Жанболат екеуіміз бір адамдай болып қалдық. Мысалы, мен ауырып қалсам, жолдасым уайымдамаса екен деп оған деген жанашырлығым басым тұрады. Ерте үйленгеніміздің арқасында нағыз тілекші, сенімді қорғанымыз барын сезіне аламыз. Аллаға шүкір, 20 жылдықтың әлі бесеуін жалғастыруға дайынбыз.

Жанболат: – Махаббат деген Алла тағаланың тіршілікке берген ең асыл ұғымы деп білемін. Менің басты түйгенім, жанұяға жауапкершілікпен қараса ғана шексіз сүйу мен сыйластыққа қол жеткізіп, абыройлы өмір сүруге болады. Ер мен әйелдің басты мақсаты – жарын бақытты етуге бағытталуы тиіс.

– «Әйел ашуланса жеңіледі, еркелесе жеңеді» деген халық арасында мақал бар. Жазира әпке, сіздің бойыңызда бұл екі қасиеттің орны қандай?

Жазира: – Өте жақсы айтылған сөз екен. Пенде болған соң ашуланып қоятын сәттер болады, әрине. Бірақ ашуым ұзаққа бармайды. Енем «әйел адам қу болу керек, сол қулықтарың қайда» деп ұрысушы еді. Бірақ бұл қасиет маған кейде жетіспейді, шынымен. Екеуіміз ренжісіп қалсақ, әрі кетсе екі сағат сөйлеспей қоюымыз мүмкін. Ал бірнеше күн, апталап бір-бірімізге бұртиып, тіл қатпай жүрген кез орын алмапты. Білесіздер ме, дәл осы күні Жанболат маған әкем сияқты болып кетеді. Кейде тәбетім болмаса, ұрысып тамақ ішуге көндіреді, жеңіл киінсем, қайтадан жылы киіндіріп дегендей тым еркелетіп жіберген. Кейбір достарымыз сахнада да неге осылай еркелетпейсің деп сұрап жатады. Сонда Жанболат елдің көзі тиіп кетер деп қалжыңдайды.

– Жанболат аға, жұбайыңызды көбінде қалай еркелетесіз?

– Жазираны еркелетпеу мүмкін емес. Мен оның бойындағы қарапайымдылығы, қонақжай және мейірімділік қасиеттерін жоғары бағалаймын. Үлкенді сыйлап, кішіге ізет көрсете білу әдеби көз сүйсіндіреді. Әсіресе, менің анама деген сый-құрметі ерекше. Тіпті, үйде да жақсы аспазшы екенін айтып өткім келеді (күліп). Осындай пәк болмысы үшін асыл жарымды аппағым,

куыршағым деп еркелетуден жалықпаймын.

– *Сіздерді халық ибалы, биязы мінездеріңізбен таниды. Ал өздеріңізді осындай тәрбиеге баулыған ата-ана, отбасы, шыққан орталарыңыз туралы бір ауыз тоқталып өтсеңіздер.*

Жанболат: – Мен Қызылорда облысы, Арал ауданында дүниеге келгенмін. Қанаттыға қақтырмай, тұмсықтыға шоқтыттырмай 10 перзентті тәрбиелеп-өсірген ата-анам – өте қарапайым кісілер. Әкем теміржолшы болған, өкінішке орай, мен 1-курс оқып жүргенде пайғамбар жасында дүниеге салды. Содан бері анамыз әке орнын жоқтатпай келеді. Олар бізге біреудің ала жібін аттамай, адал еңбекпен нан тауып, жаманға үйір болмауды үйретті. Бізді осындай дәрежеге жеткізген сол кісілерге рахмет.

Жазира: – Мен де көпбалалы отбасында тәлім алып өстім. Әкеміз ОҚО Арыс ауданында ақындығымен танымал болған. Анамыздың да музыкалық білімі болғанымен, 9 перзенттің тәрбиесімен үйде отырған. Қазір бауырларымның барлығы отбасылы, әртүрлі салада қызмет етеді. Атап айтар болсам, Назира Байырбек есімді сіңлім белгілі қаламгер, журналист, анамның жолын қуып, 8 баланы дүниеге әкелген әпкем Ботагөз қазір ауылда, Сәбира әпкем аспазшы, біздің үйдің көмекшісі, ағам Ербол сазгер, інім Серік жеке кәсіпкер және тігінші, кітапханашы, теміржолшы сынды сан кәсіпті игеріп жүр. Бізді кішкентайымыздан еңбекке баулып өсірген соң, қазір соның жемісін көріп отырмыз деп мақтанышпен айта аламын.

– *Жазира әпке, анаңыздың тәрбиесінен бөлек, осы уақытқа дейін енеңізден не үйрендіңіз, қандай тәлім алдыңыз? Келін мен ене арасындағы қарым-қатынасыңызды қалай сипаттар едіңіз?*

Жазира: – Мен үйде өте ерке болып өскенмін. Әйткенмен, үйленген соң өмірім күрт өзгерді десем болады. Себебі менің енем өте қатал кісі болды. Алғашқы кездері қаталдыққа жаным шыдамай, жылайтынмын. Есесіне, қазір қуанамын. Өйткені мен үшін енемнің тәрбиесі үлкен мектеп болғанын түсіндім. Ол кісі жай-жайдан ешкімге тиіспейді. Қайта 18 жасар жас келінге отбасылық өмірдің заңдылықтарын үйретіп, орынды талаптар қоя білетін. Мысалы, үйде орамал тартып жүрудің маңыздылығы мен қайын ағаларды сыйлаудың дәстүрін сәт сайын санама сіңдіріп отырды. Ауылда бір жарым жылдай тұрып, онда жұмыс болмаған соң нанымызды табу үшін Алматыға жол тартқан болатынбыз. Қазір ауылға барғанда «қызым» деп мені сыйлайды, бірақ мен келіндік міндетімді ешқашан ұмытқан емеспін. Енемнің қиындыққа мойымай, қайсар да ақылды мінезін қашанда үлгі тұтамын. Мен де кейін ене болғанда сол кісінің тәжірибесіне сүйенемін деп ойлаймын.

– *Ұлдарыңыз әжеттеуір ер жетіп қалған секілді. Қасына серік болар бауырының болғанын қалайтын шығар?.. Бүгінде Қазыбектің бағыты қай салаға икемделіп келеді?*

Жазира: – Біздің Қазыбек бүгінде 19 жаста, болашақ заңгер. Баламыз өте салмақты жігіт, ішкі ойын ашылып айта бермейді. Бірақ кейде бауырың болғанын қалайсың ба деп сұрасам, жымияды да, Алла тағала берсе берер, бермесе күпірлік жасауға болмайтынын айтып қояды. Ал былай ешқашан шағым жасаған емес. Кейде достарының іні-қарындастары туралы әңгімелегенде қызығатынын байқап қалатыным бар. Көп жерде көңілімізге тиіп кетер ме деп осы сауалды астыртын сұрап жатады. Бастысы, өзіміз қаламағандықтан жалғыз ұлмен шектеліп қалған жоқпыз, барлығы ұлы Жаратушының қолында ғой.

– *Шығармашылықтарыңызға оралсақ, әншілер дуэті үйленгенге дейін құрылды ма, кейін бе? Тыңдармандарыңызды қуантар қандай жаңалықтарыңыз бар?*

Жанболат: – Біз дәл қазіргідей танымал боламыз деп армандаған жоқпыз. Алматыға кез келген жұмысқа орналасып, күнімізді көру үшін келгеніміз рас. Бірақ өнердің киесі жібермейді деген осы шығар. Дуэт ретінде үйленгеннен кейін ғана ән жаздырып, бастапқыда тек радиоларда шырқалып жүрді. Әндеріміз халық сұранысына ие болып, біздің дауысымызды тани бастады. Бірінші рет үлкен сахнаға Жазираның ағасы Ербол Байырбековтың «Сүйгеніңді бағала» әнімен марқұм Лұқпан Есенов ағамыздың «Тамаша» ойын-сауық театрында шықтық. Біздің келбетімізбен жұрт сонда ғана танысқан болатын. Кейін 2000-2002 жылдары бейнебаян түсіріп, телеарналарға жібердік. Ешбір телеарна бізге құшағын жая қойған жоқ, әрине. Сондықтан, қиыншылықтың біраз сынынан өткеніміз рас. Қазір тыңдармандарды жаңа әндерімізбен қуанту үшін талмай ізденіс үстіндеміз. Басты жаңалығымыз – «Дуэт 7» атты топ құрдық. Екеуі де музыкалық білімдерін шыңдауда. Қолдан келгенше білгенімізді үйретіп, тәрбиелеу үстіндеміз.

– *Жақында сұлулық салонын ашқандарыңызды естідік. Онда өздеріңіздің әріптестеріңізге ғана ма, әлде жалпы қарапайым халық үшін қызмет көрсетіле ме?*

Жазира: – Біздің тапқан табысымыздың негізгі бөлігі сұлулық салонына жұмсалатын. Сосын мен Жанболатты жеке салон ашуға көндірдім. Бірақ бұл табыс табу мақсатында емес, білікті мамандардың басын қосып, қарапайым халықтың қолы жететіндей сапалы қызмет көрсетуді мақсат етеміз. Әрлеуші мамандар табыстың көп пайызын өздері алады. Олар кейде «бағаны көтерейік, сіздерге шығындарды өтеу керек қой» деп өтініш білдіріп жатады. Әйткенмен, бұл менің сүйікті хоббиым ғана деп оларды жұбатамын.

– *Сұхбаттарыңызға рахмет!*

Төзімділікке құрылған қызмет

БҮГІНГІ ТАҢДА РЕСПУБЛИКА БОЙЫНША 7661 МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМ ТІРКЕЛГЕН БОЛСА, ОНЫҢ 503-І АСТАНА ҚАЛАСЫНДА ОРНАЛАСҚАН. БІЗ МЕМЛЕКЕТТІҢ ТАПСЫРЫСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫП ЖАТҚАН ЕЛОРДАМЫЗДАҒЫ ЖЕКЕ МЕНШІК БАЛАБАҚШАЛАРДЫҢ БІРІНЕ БАРЫП, ОНДАҒЫ БҮЛДІРШІНДЕРДІҢ ЖАҒДАЙЫ, ТӘРБИЕШІЛЕРДІҢ ЖҰМЫСЫМЕН ЖАҚЫНЫРАҚ ТАНЫСУ ҮШІН БІР КҮН ТӘРБИЕШІ БОЛУДЫ ЖӨН КӨРДІК.

Балабақша басшысы Эльмира Мұхаммедқалиева біздің шығармашылық топты ықыласпен қарсы алды. Мектепалды даярлық тобының тәрбиешісі Жаңагүлді дәлізде тосып тұрғанымызда, анасының етегіне жармасып, кішкентай қыздың егіле жылап тұрғанына куә болдық. Шамамен 3-4 жастағы бүлдіршінді анасы қанша алдаусыратуға тырысса да, топтың есігінен аттап басуға көнбей жатыр. Жылауын тоқтатар емес. Бүлдіршінді аяп кеттік. Басынан сипап, мейірімге бөлегіміз-ақ келді. Тәрбиешісі әлі келмеген. Көмекшілеріне бұл жағдай таңсық емес көрінеді.

Уақытынан ерте келген бірнеше бала ғана құрбысының қойылымын үнсіз бақылап тұр.

Таңғы сағат 08-00-ден бастап Жаңагүлмен бірге балаларды күтіп ала бастадық. Біз барған топтың балақайлары естияр болғандықтан, бәрі есіктен күлімдеп кіріп, амандасып жатыр. Жиырма алты баланың 17-сі ғана келді. Білгеніміз, күн сайын кем дегенде оншақты бала сабақты жіберіп алады екен. Мұндай жағдайда ата-ана баласының сырқаттануы туралы анықтама әкелсе, айына төленетін 23 мыңнан келмеген күндердің ақшасы міндетті түрде

шегеріледі. Сонда мемлекет төлейтін 15 900 теңгені қосқанда, бір баланың балабақшада тәрбиеленуіне 38 900 теңге жұмсалады.

Ата-аналар балаларын тәрбиешіге аманаттап, сырқаты болса ескертіп жатты. Қырық минуттан кейін күн тәртібі бойынша Әнұран шырқалып, таңғы жаттығу жасалды. Кестеге сай таңғы ас та мерзімінен кешіктірілмеді.

Осы екі арада он жеті бүлдіршін жан-жақтан қаумалап, ұядағы балапандай шуылдай шырылдағанда, оларды сабырға шақыратын амал таппай қалдық. Танымдық әңгіме айтып, алдағы мерекеге орай тақпақ сұрап, әйтеуір тыныштандырудың түрлі жолын іздедік. Тіпті дауыс та көтеріп көрдік. Бірақ онымыздан түк шықпады. Балалығына салынған балалар бөлменің шаңын шығара бастады. Жаңагүлдің араласуына тура келді. Сегіз жылдық тәжірибесі бар, жас та болса екінші дәрежелі тәрбиешінің қатқыл қабағынан бүлдіршіндер сап тыйылды. Жиырма балаға айтқанын тыңдата білетін тәрбиешінің асқан жауапты, төзім мен шыдамдылықты қажет ететін қызметіне осы арада бас иідік.

Кезек оқу пәндеріне келді. Біз «Қоршаған ортаны қорғау» пәні бойынша сабақты жүргізу мүмкіндігіне ие болдық. Балалар сан алуан. Бірі шапшаң, екіншісі момын, үшіншісі бұзық дегендей. Табиғи болмысы сан түрлі балақайлардың алдында зыр жүгірдік. Бәрінің зейінін бағалап, олардың мың түрлі сұрағына жауап беріп үлгергенше қара терге түстік. Бұл жерде ұстаздық біліктілік қажет екенін айтпай-ақ түсіндік.

Түскі ас мезгілі. Граммдап өлшенген тамаққа балалар тоя қоймады. Тағы сұрағандарға қалса бар, әйтпесе бәрі шақтаулы екен. Түскі астан соң балалар екі сағат ұйқыға кетті. Түстен кейінгі уақыт сурет салу, кітап оқу және өзге де шығармашылық еркіндіктерге берілді.

Кешкі 19-00-де ата-аналардың қарасы көріне бастады. Балақайлардың бүгінгі тәртібі, жетістігі мен кемшілігін айтып, олардың әрбір іс-әрекетін баяндап үйлеріне аман-есен қайтардық. Сөйтіп, біз бір күн тәрбиеші рөлінде болып, балалармен жұмыс істудің қыр-сырына қанықтық. Балалардың у-шуына қарамастан, күніміздің оқыс оқиғасыз, сәтті өткеніне қуануға болады. Себебі, Жаңагүлдің еңбек жолымен бөліскенімізде, балабақшада да көңілге кірбің салатын оқиғалардың сирек болса да орын алатынын білдік. Оның айтуынша, бірде ойнап жүріп қолын жарақаттап алған баланың ата-анасы сотқа шағымдануға дейін барған көрінеді. «Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының қызметі туралы» ҚР Заңының ережелеріне сәйкес, тәрбиеші баланың өмірі мен денсаулығын сақтау, оның қадір-қасиетін, дене, моральдық немесе психологиялық зорлықтың барлық нысандарынан қорғауға тікелей жауапты болып саналады. Осыдан-ақ сырт көзге жеңіл жұмыс болып көрінген тәрбиешінің қызметі жауапкершілік пен үлкен төзімділікті қажет ететін еңбек екенін пайымдауға болады. Ал бүгінде отыз баланың қамын ойлаған тәрбиешілердің орташа жалақысы 50 мың теңгені құрайтыны ойлантатын жәйт.

Ұлжан ШОРАЕВА

Если у Вас есть малыши...

На сегодняшний день проблема дефицита мест в детских садах очевидна. Для разрешения сложившейся ситуации государством предпринимаются различные меры. Вы можете обратиться к услугам мини-центров, либо пока вы и ваш ребенок ожидаете очереди в детсад, вы можете отдать его в частный сад, при этом государство будет оплачивать часть расходов. Последнее стало возможным благодаря государственной программе «Балапан».

Постановка в очередь в детский сад

Для начала напомним, как оформляется очередь в государственный детский сад и когда уже можно подавать документы. При оформлении свидетельства о рождении вашего малыша вы уже можете поставить своего ребенка в очередь в государственный детский сад, которая примерно к трем-четырем годам должна подойти.

Отмечаться об участии в очереди не нужно! При подходе очереди сотрудники управления образования сообщают родителям об освобождении места в детсаду. Если родители по каким-то причинам отказываются отдавать своего ребенка в детский сад, очередь переходит к следующему ребенку, стоящему за ним.

Отслеживать очередь можно по интернету на портале egov.kz при помощи сервиса «Просмотр номера очереди в детский сад».

Для детей, рожденных с 2011 по 2013 годы, поиск осуществляется как по ИИН, так и по дате рождения и фамилии имени.

Поставить в очередь в детский сад можно онлайн через портал электронного правительства www.egov.kz или через мобильное приложение egov.kz, доступное для iOS и Android. Для молодых мам и пап онлайн-способ постановки в очередь особенно удобен, поскольку это можно сделать, не выходя из дома.

Право получения первоочередного места имеют:

- дети инвалидов I и II групп;
- дети, оставшиеся без попечения родителей;
- дети-сироты;
- дети из многодетных семей;
- дети лиц, приравненных по льготам и гарантиям к участникам войны и к инвалидам войны.

Комплектование детских садов, как правило, проходит летом. В мае заканчивается учебный год, в старших группах проходят выпускные утренники, детей отправляют в школу, и оставшиеся места достаются очередникам.

Распределение очереди начинается с 3-летнего возраста ребенка.

Каждый детский сад подает в районный отдел образования сведения о наличии свободных мест. В районном отделе образования существует комиссия, которая укомплектовывает до сентября все детские сады своего района.

Если вы обратитесь в районный отдел после 1 сентября, вас поставят в очередь для получения места уже в будущем году.

В случае переезда в другой город очередь не сохраняется и родителям необходимо будет поставить ребенка в очередь уже в новом городе.

Государственная программа «Балапан»: разделите оплату с государством или детские сады с государственным заказом

Одним из эффективных путей решения проблем дефицита дошкольных организаций является размещение государственного образовательного заказа в частных детских садах.

Если ребенок стоит в очереди в государственный детский сад, то предварительно до подхода очереди есть возможность устроить своего малыша в частный детский сад с государственным заказом (с сохранением места очереди в государственный сад). В рамках госзаказа оплату за воспитание и образование в частном детсаду можно разделить с государством. Из средств республиканского бюджета государство оплачивает стоимость услуг на дошкольное воспитание и обучение за фактическое пребывание детей, а родители проплачивают расходы на питание, а также, по желанию, за дополнительные услуги со стороны детского сада.

Комплектование детей по государственному образовательному заказу осуществляют управления образования городов (районов) в соответствии со списком очередности с соблюдением объективности и прозрачности.

Родителям необходимо самим уточнить наличие места в частном детском саду с государственным заказом. Список частных детских садов, принимающих участие в государственном заказе, формирует акимат, в частно-

сти, комиссия по размещению государственного образовательного заказа в частных дошкольных организациях.

Направления в частный детский сад по госзаказу выдают управления образования. Руководитель частного детского сада заключает с родителем договор, в котором оговорены права и обязанности сторон, а также размер взимаемой оплаты за детский сад.

Детский сад может оказывать дополнительные платные услуги. Дополнительные услуги предоставляются по желанию родителя и на основании его письменного заявления, где родитель перечисляет выбранные услуги. На предоставление дополнительных платных услуг составляется отдельный договор, в котором оговариваются виды услуг, их стоимость и время проведения.

Отказ родителя от пользования дополнительными платными услугами не является поводом для отказа в приеме ребенка в детский сад или для отчисления ребенка из детского сада.

В соответствии с постановлением Правительства РК от 28 мая 2010 года №488 размер государственного образовательного заказа в расчете на одного ребенка и размер максимальной родительской платы для детей, получающих услуги по государственному образовательному заказу, устанавливаются ежегодно решением акима региона.

При этом система оплаты имеет дифференцированный подход и решается местными исполнительными органами в зависимости от региона.

К примеру, в столице нашей республики Астане при устройстве ребенка в частный детский сад по госзаказу оплата со стороны родителей установлена в размере, не превышающем 23 000 тенге. Дотация из бюджета – 15 900 тенге. Дотация перечисляется на расчетный счет детского сада.

Необходимые документы для предоставления в частный детский сад:

- направление, выданное управлением образования города (района), в сельской местности - акиматом;
- паспорт здоровья ребенка;
- справку санитарно-эпидемиологической службы об эпидокружении.

Место в детском саду с государственным заказом сохраняется при отсутствии ребенка в течение месяца по уважительным причинам (болезнь, лечение и оздоровление ребенка в медицинских, санаторно-курортных и иных организациях, предоставление одному из родителей трудового отпуска и оздоровление ребенка в летний период сроком до 2-х месяцев).

Мини-центры как альтернатива детсадам

Проблема дефицита мест в детских садах решается также открытием и работой дошкольных мини-центров по

всей республике.

Принцип работы дошкольных мини-центров основан на комплексном подходе в воспитании и обучении детей в возрасте от 4 до 6 лет и осуществляется в соответствии с общеобразовательными учебными программами дошкольного воспитания, обучения и предшкольной подготовки.

Мини-центры функционируют по гибкому режиму в зависимости от наполненности групп, установленным графиком проведения занятий по категориям учащихся от 2 до 7 раз в неделю, от 2 до 10 часов в день, как в утренние часы, так и во второй половине дня. Группы дошкольного мини-центра открываются в течение учебного года по мере комплектования.

В мини-центры направляют детей дошкольного возраста для получения подготовительного образования к школьному курсу. В управлении образования родителям выдается направление на прохождение общеобразовательного курса по подготовке к школе в мини-центрах. Родители в свою очередь сами находят для своего ребенка подходящий государственный мини-центр.

Виды детских садов:

- ясли-сад (от 1 года до 6 лет);
- детский сад (от 3 до 6 лет);
- семейный ясли-сад (от 1 года до 6 лет);
- санаторный ясли-сад (от 1 года до 6 лет);
- дошкольный мини-центр (от 1 года до 6 лет).

Ясли-сад и детский сад – осуществляются в соответствии с общеобразовательными учебными программами дошкольного воспитания и обучения. Бывают как государственные (получение места в порядке очередности), так и частные (с государственным и без государственного заказа).

При отсутствии в течение месяца по уважительным причинам (болезнь ребенка, лечение и оздоровление ребенка в медицинских, санаторно-курортных и иных организациях, предоставление одному из родителей трудового отпуска и оздоровление ребенка в летний период сроком до 2-х месяцев) место в детском саду сохраняется.

В государственных дошкольных организациях не допускается взимание вступительных взносов за прием ребенка, а также оплаты за сохранение места в случаях длительного отсутствия или пропуска ребенком дошкольной организации.

Санитарно-эпидемиологические требования к объектам воспитания и образования детей и подростков наполняемость групп в детских садах с учетом возраста детей приведены в таблице.

Группы	Возраст	Количество детей
1	2	3
Ясельные: группа раннего возраста первая младшая группа при наличии в группе детей 2-х возрастов	от 1 года до 2 лет от 2 до 3 лет от 1 года до 3 лет	10 не более 20 не более 15
Дошкольные: вторая младшая группа средняя группа старшая группа подготовительная группа при наличии в группе детей любых 3-х возрастов при наличии в группе детей любых двух возрастов	от 3 до 4 лет от 4 до 5 лет от 5 до 6 лет от 6 до 7 лет от 3 до 7 лет от 3 до 7 лет	не более 25 не более 25 не более 25 не более 25 не более 20 не более 20

Семейный ясли-сад (центры развития) – как правило, частное учреждение. Рассчитано на увеличение охвата образованием детей дошкольного возраста.

Семейные ясли-сады бывают:

- адаптационные (для детей от 1 года до 5 лет);
- общеразвивающие (для детей от 3 до 5 лет).

Пребывание детей в таких садах варьирует от неполного до круглосуточного пребывания детей в режиме 5-6-дневной рабочей недели.

Санаторный ясли-сад - оздоровительное, лечебно-профилактическое учреждение для ослабленных, часто и продолжительно болеющих детей дошкольного возраста (от 1 года до 6 лет).

В первую очередь для поступления в санаторный ясли-сад у ребенка должны быть соответствующие медицинские показания. Родителям такого ребенка необходимо обратиться в поликлинику по месту прописки, где проведут дополнительные обследования (сделают общий анализ крови и рентгеновский снимок). Если анализы окажутся положительными или на рентгенограмме будут выявлены диагнозы: тубвираж или гиперергическая реакция, то ребенку дают направление в санаторный детский сад.

В санаторных ясли-садах проводится медикаментозное и физиотерапевтическое лечение, закаливание, лечебная физкультура и массаж в зависимости от диагноза заболевания.

Санаторные ясли-сады бывают дневные и круглосуточные. Медицинские работники оказывают помощь педагогам и родителям в организации индивидуального и общего подхода с учетом здоровья и особенностей развития детей, дают рекомендации о необходимости соблюдения режима в детском саду и в домашних условиях в целях профилактики заболеваний.

Санаторные детские сады находятся на государственном обеспечении и за воспитание, лечение и образование в таких садах родителям платить не нужно. Пребывание в таком детском саду определяется по показаниям, около

Выбор детского сада очень важен для вашего малыша. В детском саду осуществляется социальная адаптация ребенка, укрепляется иммунитет, нормализуется график как сна, так и питания. Детский сад – это первый воспитательно-образовательный этап, который должен пройти каждый ребенок.

www.egov.kz

Білім қояйық

Пәтеріңізді жалға беру: құрысы мен бұрысы

Жылжымайтын мүлікпен байланысты бизнес неғұрлым пайдалылардың бірі. Жылжымайтын мүлікті жалғаумен байланысты мәмілелер әрдайым ерекше назарда. Алайда, осы мәмілелердің барлық қақтысушылары бірдей жылжымайтын мүлік объектілерін жалғауда салық салу қағидастарымен таныс болмауы мүмкін. Өйткені, әрбір отбасының басында артық пәтер бола қалса, оны сатудан гөрі жалға тапсыруды жөн көреді.

Жылжымайтын мүлікті жалға беру үшін ЖК болу міндетті емес

Бірінші кезекте жылжымайтын мүлікті жалға тапсыруға жеке кәсіпкер ретінде тіркелмеген жеке тұлғалар да құқылы. Тіркеу нысаны – патент бойынша ЖК, оңайлатылған декларация бойынша ЖК немесе заңды тұлға - төленуге жататын салық мөлшеріне ықпал етеді.

Жеке кәсіпкер ретінде тіркелмеген жеке тұлға жылжымайтын мүлікті жалға берген кездегі бірінші жағдайды қарастырайық.

Кәсіпкерлік кодекстің 35-бабына сәйкес, заңды тұлға түзусіз жеке кәсіпкерлікті жүзеге асыратын жеке тұлғаларды мемлекеттік тіркеу жеке кәсіпкер ретінде мемлекеттік тіркеуде ұсынылған орналасу орны бойынша мемлекеттік кірістер органында жеке кәсіпкер ретінде есепке қойылады. Және заңда тұрақты негізде жұмыскерлердің еңбегін пайдаланбайтын жеке тұлға мүліктік табысты алуда жеке кәсіпкер ретінде тіркелмеуге құқылы делінген.

Өз кезегінде мүлікті жалға беруден алынған табыс жеке тұлғаның мүліктік табысына жатады. Салық сомасы табыс сомасынан 10% құрайды. Бастысы бұл жағдайда салықты жеке табыс салығы бойынша декларацияны тапсыру үшін белгіленген мерзімнен кейін 10 жұмыс күнінен кешіктірмей, яғни келесі жылдың 31 наурызына дейін төлеу керек.

ЖК ретінде тіркелу қандай жағдайларда міндетті?

Заңға сәйкес міндетті мемлекеттік тіркеуге тұрақты негізде жалданатын қызметкерлердің еңбегін пайдаланатын, жеке кәсіпкерліктен ҚР заңдарымен жеке тұлғалар үшін белгіленген жылдық жиынтық табыстың салық салынбайтын мөлшерінен асатын мөлшердегі жиынтық жылдық табысы бар жеке кәсіпкерлер жатады.

ҚР Салық кодексінің 157-бабына сәйкес, егер күнтізбелік жыл үшін жылдық табыс мөлшері республикалық бюджет туралы заңмен белгіленген және тиісті қаржы жылының 1 қаңтарында әрекет ететін 12 АЕЖ құраса, жеке кәсіпкер ретінде тіркелу қажет. Осылайша, егер сіз жалданатын жұмыскерлер еңбегін пайдалансаңыз, сіздің табысыңыз 12 АЕЖ асса, сізге ЖК ретінде тіркелу қажет.

Мүлікті жалға беруде жеке кәсіпкер мынадай салық төлеу және есептеу режимдерін таңдай алады:

– патент негізінде арнайы салықтық режим немесе оңайлатылған декларация негізіндегі арнайы режим.

Егер сіз патент режимін таңдасаңыз, кассалық аппараттың болуы міндетті емес. Оңайлатылған декларация бойынша жұмыс істейтіндер үшін кассалық аппараттың болуы және кассалық чекті беру міндетті.

Салық кодексіне сәйкес оңайлатылған декларация негізінде жұмыс істейтін жеке кәсіпкер табыс сомасынан 3 % салық төлейді. Патент бойынша режимді таңдауда – аударылатын салық сомасы 2 %-ды құрайды.

Егер заңды тұлға жалға беруші немесе жалға алушы болса

Егер жеке тұлға заңды тұлғаға немесе жеке кәсіпкерге мүлікті жалға берсе, онда мүлікті жалға беруден алынған та-

быс салық агентінен жеке тұлғаның табысына жатады және төлем көзінен жеке табыс салығын салуға жатады. Бұнда төлем көзінен салықты есептеу, ұстау және аудару бойынша міндет жеке тұлғаға немесе жеке кәсіпкерге жүктеледі. Салық мөлшері сондай-ақ табыс сомасынан 10%-ды құрайды.

Егер оңайлатылған режим бойынша жұмыс істейтін заңды тұлға болып табылса, онда Салық кодексіне сәйкес (436-б.), табыстан төлемдер 3 % мөлшерінде есептелетін болады. Жалпы белгіленген тәртіпте жұмыс істейтін заңды тұлға үшін жалға беруден түскен табыстарға салықтар 20%-ды құрайтын болады.

	Жеке тұлға	Жеке кәсіпкер		Заңды тұлға	
Таңдалған режим		Оңайлатылған декларация	Арнайы режим	Оңайлатылған декларация	Арнайы режим
Салық сомасы	10%	3%	2%	3%	20%

Салық төлемегені үшін жауапкершілік

«Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» ҚР Кодексіне сәйкес, егер сіз бірінші рет салық есептілігін белгіленген мерзімде ұсынбасаңыз, онда сізге төлету шарасы – «ескерту» қолданылатын болады. Әкімшілік жаза салынғаннан кейін жыл бойы салық есептілігін салық органына ұсынбаған жағдайда, ӘҚБК 206-бабымен 15 АЕК мөлшерінде айыппұл түріндегі әкімшілік жауапкершілік көзделген.

Салынған әкімшілік айыппұл қаулы заңды күшіне енгеннен кейін 30 күнтізбелік күннен кешіктірілмей төлеуге жатады. Айыппұлды ерікті түрде төлемеген жағдайда, осы қаулы айыппұлды оның еңбекақысынан ұстау үшін жұмыс орнына жіберіледі.

www.egov.kz

Егер де Сіз бетіңіздің жас әрі сау болып сақталғанын қаласаңыз, оған күн сайын белгілі уақыт бөліп отыру керек. Ол үшін қарапайым ережелерді ұстанып, ішкі жан әлеміңізге де мән беріп тұруыңыз қажет.

Ажарлы болудың сырлары

Мамандар бет терісін қалыпты жағдайда ұстап тұру үшін 7 кеңес ұсынады:

- 1 Ұйқы алдында бетіңізді жуып жатыңыз. Себебі адам бетінің терісінде май, косметика, кірлер жиналып қалады. Косметологтардың айтуынша, кір жиналып қалуының себебінен адам бетінде түрлі жаралар пайда болып, тері астындағы минералды заттар мен ауа ету мүмкіндігі азаяды.
- 2 Бетіңізді арнайы косметикалық құралдармен жуыңыз. Сабынмен ғана жуу адам бетінің терісін жансыздандырып, нәтижесінде құрғатады.

3 Жүзіңіздің терісін ультракүлгін сәулелерінен қорғаңыз. Ультракүлгін сәулелер терінің қартаю үрдісін тездетеді. Сонымен қатар қыс мезгілінде де суықтан қорғау үшін SPF факторлары бар арнайы кремдерді пайдаланыңыз.

4 Бет терісінің типіне байланысты крем қолдану – әр әйелдің күнделікті бет күтімі үшін қажетті құрал. Дұрыс таңдалған жоғары сапалы крем – жарқын жүзіңіздің кепілі.

5 Күн сайын теріңіздің ылғалданғанын қалайсыз ба? Оның оңай жолы бар. Күн сайын 6-10 стакан су ішіп отыруыңыз қажет. Шай немесе кофе, шырын емес, тек ауызсу ішу – терінің ылғалдылық деңгейін ұстап отыруына септігін тигізеді.

6 Сабырлы болыңыз! Сіздің күнделікті күтіміңіздің нәтижесін тек 8 аптадан кейін көріп жатсаңыз, көңіліңізді түсірмеңіз. Себебі адам физиологиясындағы өзгерістер екі ай ішінде нәтижесін беретіндігі дәлелденген. Тәжірибелі косметологтың кеңесімен өзіңіздің ерекшеліктеріңізге сай косметика қолданыңыз.

7 Қорытындысында айтарымыз: Сіз өзіңіздің теріңізді күту тым қиын екен деп ойламаңыз. Косметологтардың көмегімен жасалынатын тазалау үрдістері кейде беттің қорғаныш бөлігін жойып тастап, белгілі тері ауруларына ұшыратуы мүмкін.

Золотая Осень

На страницах «Отбасым» уже не раз были представлены наряды от казахстанского модельера Айдархана Калиева. Недавно создатель неповторимого стиля, гармонично сочетающего многовековые традиции казахов с веяниями современной моды, представил очередную осеннюю коллекцию. Считая, что достояние народа, переданное предками, актуально во все времена, наш соотечественник умело вплет национальные мотивы в наряды, сменившие летний look казахстанок. Модель из осенней коллекции Айдархана в вашем гардеробе поможет почувствовать всю прелесть и очарование золотой осени.

КРЕАТИВНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ОБЛОЖЕК:
Flock, Textiles, Nubuk, Witan, Pellaq, Hightouch,
Display materials, Corvon, Selection silk,
Suedel galaxy, Pellaq

КАЧЕСТВЕННО НОВЫЙ УРОВЕНЬ

ИЗДАНИЯ ПОЛНОЦВЕТНЫХ КНИГ И ЖУРНАЛОВ

ПОДАРОЧНЫЕ ИЗДАНИЯ книг
в кожаном переплете, с изысканным украшением (VIP-книги),
в РОСКОШНЫХ УПАКОВКАХ, любыми тиражами

www.dmastana.kz

